

Møte for lukkede dører, Stortinget 14. juli 1936

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 14. juli 1936 kl. 10.00

President: Hambro.

Dagsorden:

1. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående et av Kurt Kørpe fremsatt erstatningskrav i anledning av at han i 1918 i Finnland blev arrestert og fratatt et større rubelbeløp og andre verdier (Tillegg til Innst. S. H.).
2. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om kjøp av nyt legationshus i London. (Innst. S. M.).
3. Innstilling fra den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite angaaende linjer for optrækning av sjøgrænsen (Innst. S. L.).
4. Utenriksministeren vil gi en handelspolitisk redegjørelse.
5. Referat.

Presidenten: Presidenten foreslår møtet satt for lukkede dører og foreslår at regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet. - Videre foreslår presidenten efter henstilling fra Utenriksdepartementet at følgende herrer får anledning til å overvære behandlingen av sak. nr. 1 på kartet: Utenriksråden, ekspedisjonschef Johannessen, ekspedisjonschef Smith og byråchef Tostrup og at ytterligere følgende herrer får anledning til å overvære behandlingen av sak. nr. 3 og 4: Byråchef Aass, byråchef Hougen, sekretær Helgeby, byråchef Skylstad og byråchef Smith-Kielland. - Hvis ingen innvending fremkommer derimot, betraktes det som bifalt.

Sak nr. 1.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående et av Kurt Kørpe fremsatt erstatningskrav i anledning av at han i 1918 i Finnland blev arrestert og fratatt et større rubelbeløp og andre verdier (Tillegg til Innst. S. H.).

Komiteen hadde innstillet:

Det henstilles til regjeringen å fremme Kurt Kørpes krav overfor den finske regjering på den måten regjeringen måtte finne mest hensiktsmessig, eventuelt ved å innbringe det for den faste domstol for mellempolkelige tvistigheter.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 2.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om kjøp av nyt legationshus i London (Innst. S. M.).

Hr. Magnus Nilssen inntok her presidentplassen.

Om saken i dens almindelighet ytret

Hambro (komiteens formann og ordfører): Jeg vil bare gjøre opmerksom på, forat der ikke skal foreligge noen misforståelse, at når denne sak fremmes på denne noe ekstraordinære måte, så er det av den grunn, at man er kommet så langt ut i stortingssesjonen, at på helt ordinær måte kunde saken ikke tilendebehandles; men Stortinget har tidligere gitt bemyndigelse til å selge det gamle legasjonshus i London og innlede underhandlinger om kjøp av et nytt hus. Det er kommet et tilbud som komiteen er enig med departementet i å anse for overordentlig gunstig og man kan ikke la det gå 6 måneder eller mer før man bestemmer sig endelig for å kjøpe dette hus. Vi mener med Utenriksdepartementet, at staten ikke kan la anledningen gå fra sig.

Denne post kommer efter vårt skjønn ikke inn på salderingen av statsbudgettet denne gang. Hvad der her er tale om er en forskudtering av et beløp, idet det på det nuværende tidspunkt ikke kan uttales, når beløpet for salg av det gamle legasjonshus kommer til utbetaling til staten, og det kan heller ikke uttales, når de gaver til det nye legasjonshus som dels er stillet i utsikt og dels allerede i bindende form er sikret staten, blir innbetalt. Skulde det bli noen differanse mellem de summer som herigjennem endelig kommer inn og kjøpesummen, vil den på det derpå følgende års budgett igjen kunne føres op under den post som nu finnes på statsbudgettet som husfond.

Lykke: I selve saken er jeg ganske enig. Jeg tror det er nødvendig for oss å skaffe vår legasjon i London et bedre hus. Men i anledning av den noe lettvinde måte hvorpå dette tas rent budgettmessig, tør jeg spørre om der fra Utenriksdepartementet har vært konferert med Finansdepartementet. For det forekommer mig, at hvis der i budgetterminen gjøres regning med en utgift, så bør da den komme med på budgettet nu - enda er det jo tidsnok til at vi kan få den med i balanseringen. Imidlertid tør jeg anta der har vært konferert med Finansdepartementet. Jeg vil gjerne høre om Finansdepartementet har uttalt sig om det.

Hambro: Jeg har i dette øieblikk fått en skrivelse fra Finansdepartementet datert idag, hvor Finansdepartementet foreslår en annen postering. Det foreslår at man øker bevilgningen under kap. 111 med kr. 300 000, men opfører som ny inntekt summen ved salg av det nuværende legasjonshus i London kr. 100 000,- og at man opfører som nytt inntektskapitel "overført fra Ministerhotellfondet kr. 90 000." Finansdepartementet har ikke vært opmerksom på at der av nordmenn i London er stillet til disposisjon et beløp som forhåpentlig vil svare omtrent til det manglende - derav er allerede 500 £ skjenket legasjonen - men Finansdepartementet uttaler at det vil finne det riktigst at man dekker den eventuelle differanse ved salderingen. Dette kan skje ved at tollanslaget eller muligens et annet inntektsanslag settes op

Møte for lukkede dører, Stortinget 14. juli 1936

med kr. 100 000 og at man øker summen her med netto kr. 100 000,-. Jeg vil, hvis finanskomiteens formann er enig deri, overlate til finanskomiteen å regulere beslutningen inn i budgettet i den form finanskomiteen efter å ha gjennomgått skrivelsen finner mest korrekt, således at det da kommer til endelig utgift ved selve salderingen. Jeg tør spørre om hr. Lykke har noe derimot å innvende?

Lykke: Det kan godt gjøres på den måten.

Presidenten: Vil dette foranledige noen forandring i komiteens innstilling?

Hambro: Det medfører den forandring at det som nu står som siste ledd, "Beløpet forutsattes bevilget ved kgl. resolution og opført til utgift saaledes som Finansdepartementet finder riktigst", utgår, og at istedenfor må komme at beløpet posteres ved salderingen således som Finansdepartementet og finanskomiteen finner riktigst.

Presidenten: Komiteens endrede innstilling vil da komme til å lyde:

Regjeringen bemyndiges til at anvende indtil kr. 300 000 til kjøp og indredning av et nærmere angitt nyt hus for den norske legation i London samt til - om ytterligere midler til omkostninger i forbindelse med overtagelse og indredningen skulde vise sig nødvendige - at bestride det fornødne av det beløp som kommer ind ved salg av det gamle legationshus sammesteds, eller om dette beløp endnu ikke skulde kunne disponeres, midlertidig at utrede disse utgifter av "Ministerhotelfondet." Beløpet posteres ved salderingen således som Finansdepartementet og finanskomiteen finner riktig.

Votering:

Komiteens endrede innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 3.

Innstilling fra den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite angaaende linjer for optrækning av sjøgrænsen (Innst. S. L.).

Saken i sin almindelighet undergaves debatt.

Utenriksminister Koht: Eg har ingen merknad å gjera til konklusjonen i den tilrådinga som her ligg fyre frå utanrikskomiteen. Eg finn det heilt naturleg at den komiteen som har arbeidd so lenge og so idig med denne saka, no gjer ho ferdig frå si hand. Og likso naturleg og rimeleg er det at dei fiskegrensene som no Stortinget skal gjeva samtykket sitt til, ikkje blir kunngjort med ein gong, men at Regjeringa får fullmakt til å velja den høvelege tida.

Alt dette er vel og bra, og eg har heller ingen ting å segja til den grunngjevinga for konklusjonen sin som komiteen har gjeve.

Derimot har komiteen, framfyre denne grunngevinga i sjølve saka, gjeve ei historisk utgreiing om det som har gått for seg millom den norske og den britiske regjeringa etter den kgl. res. frå 12 juli i fjor, - ei utgreiing som eg nok kan ha ymse merknader til. Utgreiinga fører dessutan i eit par punkt til lastord imot meg. Eg takkar for at dei har fått so mild ei form; men dei gjev meg rett til å taka opp til dryfting sume av dei spursmåla som her er omhandla. Eg trur at utgreiinga i ymse stykke er soleis forma at samanhangen ikkje blir so rett som han burde vera, og dessutan er det sumt som eg kan gjeva fullare opplysning om. Eg hadde elles tenkt at eg sjølv skulde ha gjeve Stortinget slik ei utgreiing som her ligg fyre, i det minste om det som hadde hendt sidan eg greidde ut om saka her i Stortinget den 14 januar. Men eg kan no nøgjast med å taka fram einskilte ting.

Det er to spørsmål som i utgreiinga frå utanrikskomiteen går noko om einannan, og det er i seg sjølv rimeleg nok, for dei har heile tida fylgdest med einannan. Det eine er spørsmålet om striden med å halda dei britiske trålarane utanfor fiskegrensene frå 12 juli, og det andre er dryftingane om ein konvensjon om trålfisket i det heile. Eg skal no her taka kvart spørsmål for seg, og eg tek då fyrst det som gjeld verja for den nye fiskegrensa vår.

Utanrikskomiteen har prenta i eit vedlegg det stutte oversynet over alle samanstøytane på fiskeområdet etter 12 juli som eg hadde late utarbeida i departementet, og eg kan for so vidt visa til det. Det har elles hendt litegran etter dette oversynet vart sett opp; det var ein trålar som vart praia og åtvvara den 5 juni tett innanfor grensa på LoppHAVET; men Stortinget vil sjå at det i grunnen er merkeleg få av slike tilfelle der uppsynsskipa våre råka på utanlands trålarar innanfor resolusjonsgrensene. Det har i røynda ikkje hendt meir enn 13 gonger, derav 12 gonger med britiske trålarar, i alle tilfelle utanfor Finnmarka. Det er 8 britiske trålarar det her er tale om, og av dei er det berre to som har nekta å ha seg burt når dei vart åtvvara, - det var ein trålar som heitte "Bunsen" som fire gonger vart gripen i å fiska innanfor grensa og derav to gonger nekta flytja seg ut, det var 1 februar og 17 mai, og ein annan trålar som heitte "Lord Stonehaven" som like eins nekta den 5 juni. Vi torer vel soleis segja at det har lukkast godt for oss, med den lempelege måten vi har gått fram på, å verja den grensa vi har sett for fiskeområdet vårt. Det har stendig kome protestar ifrå den britiske legasjonen i Oslo; men dei har alltid vorte avvist, og dei har aldri vorte ført lenger etter avvisinga. Serleg er det verdt å nemna koss det gjekk med den protesten som den britiske sendemannen etter instruks frå utanriksministeren sin sendte fram den 27 februar etter tilfellet med "Bunsen". Den protesten slutta med å segja at den britiske regjeringa "må krevja at det skal bli sendt klåre pålegg til dei norske uppsynsskipa om å ikkje gripa inn imot britiske trålarar utanfor den "raude lina" so lenge forhandlingane held fram". Eg kan leggja attåt at Utanriksdepartementet i London to dagar etter sa det same til sendemannen vår der. Det var då beint fram eit krav om at vi ikkje skulde bry oss meir om grensane frå 12 juli. Men etter ein alvorleg samtale eg hadde med den britiske sendemannen den

29 februar, - der eg sa til han at eg tykte det siste skrivet hans var både støytande og ufredleg, so eg helst vilde rekna det for uskrive, - so fekk eg den 5 mars eit nytt brev ifrå han der han meldte at han hadde fått fullmakt til å draga tilbake den citerte sluttsetninga frå 27 februar og bad meg rekna den for - som det heiter på fransk - "nul et non avenue" d.v.s. død og ugild. Eg trur at ein med rett kan kalla dette for ein stor diplomatisk siger for Noreg.

Det er denne tilgangen som er omhandla øvst på side 4 i tilrådinga frå komiteen, men visseleg soleis at ein ikkje kan få nokon tanke om for ei alvorleg krise vi då stod uppi. Og difor er det òg uråd å skyna av samanhengen kvifor eg då - som det står i tilrådinga - "meddelte ham hvad de norske oppsynsskibes instruks gikk ut på". Eg kan so godt vera einig med komiteen i at det hadde vore best om eg kunde ha sloppe for å gjeva den britiske sendemannen denne opplysninga, og eg heldt ho då òg for meg sjølv so lenge som det berre var råd. Men skulde vi ikkje fått open konflikt med England etter det vyrdlause kravbrevet frå 27 februar, - skulde eg få den britiske regjeringa til å taka dette kravet tilbake, - so måtte eg gjeva greie på kva det var vi meinte om den "lempelege gjennomføringa" som vi hausten 1935 hadde lova. Det som hende i samtalen den 29 februar, det var at den britiske regjeringa bad om utveg til å sleppa for samanstøyter i Finnmarkshavet so lenge vi dryfte spørsmålet om heil trålaravtale, og bad om at eg i det minste måtte lova at dei britiske trålarane ikkje skulde bli tekne i arrest utanfor den "raude lina". Då måtte eg lata sendemannen få vita at det nett var dette som instruksen for oppsynsskipa våre gjekk ut på, soleis som då òg sjølv tilgangen viste. Han fekk vita dette til opplysning for seg sjølv og for regjeringa si, og han lova at det ikkje skulde koma lenger. Om han kunde halda denne siste lovnaden, veit eg ikkje; men det hende no ikkje fyre 2 1/2 månad etterpå at ein britisk trålar nekta fylgja åtvaringa frå oppsynsskipa våre, - det var den same trålararen som alt hadde nekta ein gong i februar. Eg trur soleis ikkje ein kan segja at saka har kome i ei verre stode etter samtalen min med den britiske sendemannen 29 februar.

Stortinget kan sjå av komite-tilrådinga nede på s. 5 at den britiske sendemannen kom med ny protest imot inngrepa mot dei britiske trålarane sist i mai, og protesten hadde ei rett kvass form, - det var ei varing om at det kunde bli bruk for britiske orlogsskip og at heile dryftinga om trålarospørsmålet stod i fåre. Eg tykkjer nok at komiteen kunde ha funne ei betre form for å gjeva att svaret mitt på denne protesten enn berre med å segja at eg bad "den britiske regjering vise samme tålmodighet i denne sak som den norske regjering har vist." For svarbrevet mitt frå 1 juni held sterkt uppe den retten som oppsynsskipa våre har til å visa burt alle trålarane som fiskar innanfor dei grensene vi sjølv har fastsett for fiskeområdet vårt; det peiker på at vi har halde fast på "lempeleg gjennomføring" mykje lenger enn den britiske regjeringa frå fyrsten hadde bede om, og difor er det at det krev same tolmodet på britisk side som på norsk og same viljen til å ikkje vekkja strid.

Dette er det som eg vilde segja om verja vår for fiskegrensene frå 12 juli. Eg trur at om ein i det heile vil tala om at det i denne striden er sett noko slag presedens, so er desse presedensa til fyremun for vår sak og vår rett.

Eg kjem no til det andre spørsmålet som har gått jamsides med striden om trålinga innanfor fiskegrensene, - spørsmålet om ein ålmann avtale om trålfisket utanfor fiskegrensene våre. Og her har eg ikkje stort å leggja til det som står i komitetilrådinga.

Stortinget hugsar at eg i møte her den 14 januar gjorde greie for det store omslaget i den britiske politikken i denne saka som nett då hadde gått for seg. Fyrst hadde den britiske regjeringa sagt at ho vilde koma med framlegg til oss om slik ein avtale, og i månad etter månad bad ho oss venta på det. Men so på nyåret sa ho med ein gong at ho såg seg ikkje råd til å koma med noko slikt framlegg, og ho vilde berre forhandla om fiskegrensene etter dei "raude linene". Etter samråd med Stortinget og med utanrikskomiteen sa eg då ifrå den 5 februar at vi på vår side ikkje var viljuge til å forhandla om dette, men berre om trålarspørsmålet utanfor det norske fiskeområdet.

Eg må her skyta inn at det er ei misprenting i komitetilrådinga når det på to stader s. 3 i avprentet etter skrivet mitt frå 5 februar står dagtalet 1 oktober til det svaret eg hadde gjeve på det fyrste engelske forhandlingstilbodet; det skal vera 7 oktober. Og dette svaret frå 7 oktober er i røynda same aktstykket som er prenta nede på s. 1 med dagtalet 16 oktober. På den sistnemnde staden ser ein ikkje at dette skrivet mitt - som soleis er frå 7 oktober - i røynda var svar på eit engelsk framlegg, ikkje ei sjølvmint melding frå meg til den britiske sendemannen.

Det svaret som eg so den 5 februar gav til sendemannen, førde til at han kom til meg den 7 mars, og då lest han som han slett ikkje hadde vilja bryta forhandlingane to månader fyrr. Han kom med eit skriv som sa at den britiske regjeringa var einig med meg i at vi burde forhandla med einannan på det grunnlaget som eg sist hadde sett upp. Men han sa at regjeringa hans dess verre ikkje hadde greidd å få i stand eit framlegg etter dei grunntankane ho hadde streka upp i september, og han bad difor om at eg vilde vera snild og arbeida ut eit framlegg. Til det svara eg då ja.

Komiteen skriv s. 5 at han "finder at det vilde ha vøret ønskelig om spørsmålet om et bestemt tilsagn om norsk konventionsutkast hadde vøret diskutert med komiteen", og han segjer s. 4 at han ikkje fekk "nogen meddelelse før den 4de juni" om at eg hadde gjeve slik ein lovnad. Eg må då minna om at alt i den fyrste samtalen som eg hadde om fiskegrense-resolusjonen med den britiske sendemannen, i august 1935, hadde eg sagt til han - i fullt samsvar med dryftingane i utanrikskomiteen - at det hadde vore tanken på norsk side òg å ta upp spørsmålet om ein skipnad for trålfisket utanfor fiskeområdet vårt straks etter vi hadde sett fast dei endelege grensene for dette området. Det var soleis ingen ny tanke at vi her hos oss skulde laga framlegg om slik ein avtale. Tvert imot - det var eit ynskemål for fiskarane våre nordpå. Eg hadde dessutan nemnt i komiteen at eg meinte framlegget måtte bli dryft med sakkunnige, serskilt fiskarrepresentantar frå Nord-

Noreg. Om komiteen no ikkje straks fekk offisiell melding om at eg i mars fekk slike sakkunnige til å arbeida med spørsmålet, so visste medlemene i komiteen godt om at dei var her i byen i dette ærendet. Sjølv sagt var det min tanke at eg skulde dryfta det framlegget som kom i stand, med utanrikskomiteen fyrr det kunde bli spørsmål om å gjeva det til engelskmennene. Men eg hadde ingen trug på å koma til komiteen med eit framlegg som eg ikkje sjølv hadde teke standpunkt til. Og standpunktet korkje kunde eller vilde eg taka fyrr framlegget hadde vore til kritisk dryfting i dei departementa som på ein eller annan måte måtte ha med saka å gjera, - Forsvars-, Justis- og Handelsdepartementa. Framlegget gjekk ifrå Utanriksdepartementet til alle desse tri departementa den 6 april. Men dess verre fekk eg ikkje saka att ifrå Handelsdepartementet fyre no laurdag den 11 juli. Det er ymse ting som kan orsaka at saka tok so lang tid der: Handelsdepartementet, og kanskje serleg fiskekontoret, er sterkt yverlesst med arbeid, og fiskeridirektøren som serskilt skulde uttala seg var no i vår lenge burte på ei utanlandsferd, - saka kom ikkje tilbake frå han fyre den 18 juni. Eg er svært lei for at det har kome til å gå på denne måten, og eg har freista på å driva saka fram so sterkt eg kunde; men eg trur at både Stortinget og komiteen vil skyna at ikkje eg har ansvaret for at ho ikkje har kome lenger. Eg ser at komiteen bed om løyve til å koma i hop på nytt til hausten, og kanskje det då kan bli høve til å dryfta dette spørsmålet med han. Men det er greitt at det er vanskeleg å lata spørsmålet liggja og driva so lenge. Det blir serskilt vanskeleg når trålfisket då kjem i gang på nytt, og det blir då ikkje berre ynskeleg, som komiteen segjer, men beint fram naudsynt for Regjeringa å taka standpunkt til gjennomføringa av resolusjonen frå 12 juli i fjor.

Hambro (komiteens formann og ordfører): Jeg har ikke egentlig noe å tilføie til det som er uttalt av utenriksministeren. Han brukte uttrykket at komiteen hadde "lastet" ham. Det synes jeg er et noe uelskverdig uttrykk om en innstilling som er ganske overordentlig velvillig i enhver henseende.

Jeg deler ikke den ærede utenriksministers opfatning at den engelske ministers note av 5 mars hvori han tilbakekalte den siste passus i sin note om "Bunsen" i februar, er noen stor diplomatisk seier. England kunde jo ikke oprettholde et krav som allerede på forhånd var imøtekommet, og som de nu fikk beskjed om var imøtekommet; men det har for hele saken mindre betydning.

Vi har i komiteen sett med tilfredshet at utenriksministeren ikke har latt sig forbløffe av de mange forskjelligartede henvendelser fra England, hvorav enkelte ganske åpenbart - som så ofte tidligere - har fremkommet utelukkende i den hensikt å skremme eller å bløffe. Når vi mente det var tilstrekkelig å sette det som utenriksministeren ikke var helt fornøyd med, at han under 1 juni svarte - ikke at han bad om som utenriksministeren sa, men at han gikk ut fra at den britiske minister vilde vise samme tålmodighet i denne sak som den norske regjering har vist - da var det virkelig fordi

komiteen oppfattet dette som et uttrykk for en meget berettiget ironi fra det norske utenriksdepartements side og ikke som en undfallenhet.

Det som utenriksministeren sist berørte, er nettopp det som komiteen har sett med noen bekymring, at når vi kommer til mørketiden igjen, og trålerfangsten begynner, da er vi ikke nådd lenger enn vi var. De engelske trålere vet, at hvis de fisker innenfor den nye grense, men utenfor de røde linjene, vil de bli advart, men ikke opbragt. Den britiske minister meddelte jo under 5 mars at "de britiske trålerinteresser blev underrettet om sakens almindelige stilling og anmodet om ikke å gi noen offentlige meddelelser og å pålegge skipperne å undgå provokasjoner." Det kan vel neppe leses på annen måte enn slik, at samtlige britiske trålerorganisasjoner er helt på det rene med at de ingen risiko løper ved å fiske innenfor den norske fiskerigrense, men utenfor de røde linjer, men den engelske regjering har henstillet til dem ikke å gi noen meddelelse til pressen om dette og å pålegge skipperne å undgå provokasjoner. Det blir naturligvis til en viss grad en utholdenhetskamp, dette, mellom de forhandlende parter; men helt tilfredsstillende for Norge er det selvsagt ikke; og det ligger, som utenriksministeren nevnte, helt i regjeringens hånd, hvorledes den vil stille sig til denne lempelighet som har vært nevnt. Jeg kan personlig ikke skjønne at den kan fortsette stort lenger, hvis det skulde intre særlige nye friksjoner mellom engelske trålere som nekter å holde sig etterrettelig den advarsel som blir gitt. Jeg tror at både besetningene på opsynsskibene og en del av de interesserte fiskere nordpå har inntrykk av at det ikke er særlig tilfredsstillende. Men komiteen forstår uhyre godt den holdning som utenriksdepartementet har inntatt, og at man ikke har ønsket å sette saken på spissen og foranledige den innbragt for Haag på dette tidspunkt. Jeg går alene ut fra, at hvis der til høsten skulde intre begivenheter som vilde tvinge regjeringen til enten å gi opsynsskibene instruks som ubønhørlig å opbringe de britiske fartøier eller på annen måte foranledige at saken vilde komme op til internasjonal voldgift eller dom, vil man sammenkalle den utvidede utenrikskomite og drøfte saken med den.

Jeg har likeså litt som noen av komiteens øvrige medlemmer noe å klandre utenriksministeren for fordi det kovensjonsutkast, for å bruke et høitidelig uttrykk om det, som er blitt utarbeidet av herrene Bassøe, Alvær og Olsen, ikke har kunnet forelegges til behandling nu. Det er gitt at en rekke instanser skulde og måtte uttale sig om det. Jeg er ikke engang sikker på at det er helt fyldestgjørende at fiskeridirektøren alene har gjort det, om det ikke vilde ha vært ønskelig at også fiskeriinspektørene på visse avsnitt av Nord-Norges kyst var blitt innkalt for å drøfte det med departementet; men da jeg ikke kjenner sakens dokumenter og bilag, tør jeg intet uttale om det. Det er overordentlig vanskelige spørsmål det gjelder, og regjeringen og departementet må selvsagt ha den tid som trenges. Da utkastet ikke foreligger som noe regjeringsdokument, skal jeg heller ikke uttale noe som helst om det. Jeg vil kun ha bemerket, at når utenriksministeren anførte at utenrikskomiteens medlemmer visste godt at en slik

komite sat samlet og arbeidet, da er det ikke ganske riktig. Den første og meget overraskende meddelelse om at det overhodet var et slikt utvalg i arbeide, fikk et par av komiteens medlemmer fra en representant for Nord-Norge, som underhånden hadde fått høre av hr. Alvær at så var tilfellet. Ingen av oss ante den gang noe om det, og da vedkommende kom til mig, uttalte jeg også til ham at jeg trodde dette måtte være en misforståelse, da komiteen ikke kjente noe til det. Men jeg har i og for sig intet å si om utenriksministerens uttalelse om at han ikke betraktet dette, jeg hadde nær sagt, som noe dokument før Utenriksdepartementet hadde tatt standpunkt til det. Og jeg er enig med ham i at det muligens vilde være en vinning om komiteen, når den kommer sammen til høsten for å avgi det dokument som er nevnt i innstillingen, eventuelt kunde drøfte med utenriksministeren det stoff som da måtte foreligge, og det er også komiteen helt villig til.

Dybwad Brochmann: Utenriksministeren uttalte, såvidt jeg forstod ham, at forholdene i trålersaken ikke var blitt verre i hans tid enn de var før. Det er godt mulig, jeg skal ikke uttale mig om det, men jeg synes ikke det er tilfredsstillende. Saken er alt for viktig og spiller alt for stor rolle for den nordlige del av landets befolkning til at den bør gå slik i langdrag som den nu gjør. Jeg synes heller ikke det er et riktig resonnement å komme og si f.eks. at fordi fiskeridirektøren er i utlandet, så beklager man at saken foreløbig er stanset, eller at handelsministeren har hatt det så travelt, og så har man ikke kunnet gjøre noe mere med saken. Jeg tror det var på den måte at man i sin tid administrerte Norge fra Kjøbenhavn, og jeg tror det var en av de ting som nordmennene særlig klaget over, altså over somlet nede i Kjøbenhavn hvor det gjaldt norske livsinteresser. Og når jeg er nordpå, hører jeg stadig at å skrive til Oslo og å skrive til departementet er som å skrive til et fremmed land. Man skjønner ikke det her i Oslo at det er liv og død for nordlendingene dette med trålerne.

Og så var det en annen ting som utenriksministeren kom inn på. Han sa det var så påfallende få tilfelle hvor opsynsskibene hadde måttet gripe inn. Ja, det forklarer jeg på den måten at opsynsskibene oftest briljerer ved sitt fravær. Men det er alt annet enn få tilfelle hvor trålerne gjør skade for fiskerne og andre ulovlige ting. Da vi forleden dag i Odelstinget behandlet spørsmålet om marinen, vilde jeg ikke gå noe nærmere inn på dette forhold. Jeg mener det er hensiktsmessigere å ta det op her for lukkede dører. Jeg har den opfatning at Stortinget ikke må slå sig til ro før det får hel og full klarhet over hvem som har ansvaret for de røde linjer som den britiske regjering nu prosederer på. Ut med personene, frem med dem - uten hensyn til om det skulde ramme en admiral, en professor, en statsminister eller hvem som helst. Ikke noe personhensyn, frem med årsaken og ansvaret for de røde linjer, som aldeles kolossalt har skadet Norges interesser på dette område. La oss få full greie på hvordan marinen står i denne sak og helst for fullt åpne dører. La oss få vite dr. Hjorts forhold til disse forhandlinger i England. La oss i det hele tatt få kortene på bordet, ikke få det skjøvet inn i det blå og inn i fremtiden.

Her gjelder det så store interesser for norsk land og rike at det må ikke få lov å gå på denne langsomme måten lenger. Det gjelder også i høi grad vårt ømtålelige forhold til den britiske regjering. Bare det skulde tilsi at denne sak blev tatt litt alvorligere og litt rasjonellere og ikke bare lagt hen fordi

handelsministeren var optatt eller fordi fiskeridirektøren var i utlandet. Denne sak trenger sin mann og sine menn, som utelukkende bør ofre sig for denne sak og få den bragt endelig i havn. Jeg mener det er meget uforsvarlig hvorledes sjøgrensetvisten trekkes ut i langdrag.

Hr. Hambro sa visstnok at det berodde på utholdenheten i forhandlingene. Det tror jeg ikke. Jeg tror, at hvis vi holder på for lenge å klusse med denne sak, taper vi enda mere enn vi har tapt hittil. Det hele går på slump.

Jeg er ikke begeistret for norsk utenrikspolitikk. Det har jeg aldri vært. Det er mulig at det ikke er blitt verre i hr. Kohts tid, men jeg har ikke inntrykk av at det er blitt bedre heller. Hvis man skulde gripe denne sak praktisk an, så skulde der opnevnes en dyktig forhandler, noen sakkyndige folk nordfra og et par advokater, og så skulde de undersøke disse ting, ha carte blanche til å rote op i papirene og få personene frem, i nødsfall en krigsrett eller riksrett eller hvad som helst, men ikke noen politisk hensynsfullhet. Det er en kjempeskandale hele dette forholdet med de røde linjer og det kartet som England nu prosederer på. Det blir ikke ro over denne sak på annen måte. Og jeg har gang på gang undret mig over at ikke Nord-Norges representanter her i salen har slått i bordet på en ganske annen måte enn de hittil har gjort. Det nytter lite med talemåter, her må handles.

Handberg: Det må vel medgis at det er en mager innstilling som foreligger her efter all den forberedelse som er gjort i komiteen. Jeg mener at Stortingets medlemmer har krav på å få vite mere. Det bør ikke være et hemmelighetskremmeri innen komiteen, men Stortingets medlemmer må kjenne saken helt ut. Jeg mener, at når det gjelder tråleropsynet, må det bli ganske anderledes effektivt. Det har selvfølgelig vært nødvendig å lempe noe på det, men det var ikke tenkt å skulle gå videre således at trålere som får beskjed om å fjerne sig bort, fortsetter å fiske. Men så galt som det har vært før, har det dog ikke vært i det siste.

Jeg har interesse av å lese et par instruks, så Stortingets medlemmer kan få høre hvordan det har ligget an. I 1913 stod det bl.a. i en instruks: "Det er tvangsforføiningen overfor engelske (britiske) fartøier som i visse tilfelle bør søkes undgått. Tvangsforføininger overfor andre fartøier blir ikke i og for sig å undgå, noe annet er det at "Heimdal" når det undgår å komme i berøring med engelske fartøier også undgår å skride inn overfor andre fartøier som samtidig med de engelske fisker på samme sted." Har man hørt make til instruks. Og senere, i 1934, står det i en instruks: "I omtvistet farvann skal opsynsfartøiene som hittil undgå sådanne kollisjoner med fremmede fiskere som kan føre til anvendelse av makt eller opbringelse av fartøi. Chefen bør i gitt tilfelle innskrenke sig til advarsler, til notering av vedkommende fartøiers navn

og telegrafisk å avgi rapport. Denne bestemmelse blir å praktisere således at opsynsfartøiene i omtvistet farvann skal undgå å komme i berøring med fremmede fiskere. Hvis det kan skje uten at den fremmede fisker får inntrykk av å være under observasjon, bør vedkommende fiskende fartøis navn m.v. noteres og innrapporteres." Altså, hvis man kan ligge bak en odde eller et skjær og observere, så skal man opta notater. Jeg mener at i det sporet kan det ikke lenger gå. Jeg vil henstille til utenriksministeren såsnart som mulig å få en endskap på denne midlertidighet vi her har hatt; jeg tror våre fiskere har krav på et effektivt tråleropsyn. Og når det gjelder forhandlingene med England, så mener jeg at der bare skal forhandles om fiske utenfor den fiskerigrense som er satt av Stortinget. Den grensen står fast, den er satt der av Stortinget og skal respekteres som sådan. Hvad angår fisket utenfor, så har de norske fiskere århundrers gammel hevd til det, og har en forrett foran andre til fisket. Det mener jeg man må kunne regne med og bruke under forhandlingene med England. Hvad for øvrig angår forhandlinger, mener jeg at de ikke bør foregå uten at utenriksdepartementet står i intim kontakt med Stortinget eller dets organer.

Hambro: Jeg tror ikke at dette er tidspunktet til å ta en retrospektiv debatt om de eldre instruks for opsynsskibene. Ingen av dem gjelder nu. Den vidunderligste av dem blev ikke citert av hr. Handberg. Jeg nevner den, ikke som et ledd i diskusjonen, men som en illustrasjon. Det er instruks fra 1913 da Lord Roberts-saken var oppe: I farvann mellem tre og fire mil bør opsynsskibene undgå å observere britiske trålere i den utstrekning dette kan skje uten å vekke for stor opsikt blandt den innfødte befolkning. Det var vel den vindunderligste instruks som noensinne har vært gitt. Men forholdene ligger ganske anderledes an nu. Man må ikke tro at man her overhodet kan si: Full offentlighet, alle dokumentene på bordet, alle kortene på bordet. Jeg spekulerer undertiden på om de som bruker dette uttrykket, noen sinne har spilt kort. Det er blindemannens kort som blir lagt op, men ikke dens som spiller. Kortene blir lagt på bordet bare når man kaster kortene fordi det ikke er mere å gjøre med dem. Men hvis man spiller med håp om å vinne eller om å ta hjem noen stikk, kan man ikke legge kortene på bordet. Man kan ikke offentlig legge frem alle de ting som kan være til skade for ens egne interesser, og sette ens eget lands myndigheter, enten det er i marinen eller andre, i et latterlighetens skjær. En helt annen sak er det at dokumentene legges frem for Stortinget, hvilket i ganske stor utstrekning har vært gjort, og som i full utstrekning vil bli gjort. Det er jo det komiteen går ut fra. Men nettop for å undgå å blande dette op i den debatt som naturlig kan føres idag om den helt aktuelle situasjon, er det at komiteen har formet sin innstilling som den har gjort. Og jeg vil henise hr. Dybwad Brochmann, - hvis han vil studere saken - til Stortingets kontor. Han vil da kunne se at komiteen har tilveiebragt et materiale som det inntil idag ikke har foreligget for noe Storting. Hver eneste opplysning i saken er tilveiebragt, registrert og rubrisert. Der er 10 veldige folianter med bilag, og der er over 3 000 hovedbilag og

underbilag. Så lenge hr. Dybwad Brochmann sitter på Stortinget vil han i et lukket værelse og i enrum kunne studere disse ting så langt hans tålmodighet rekker. Og jeg tror ikke han skal undervurdere den rolle tålmodighet spiller under alle forhandlinger.

Andrå: Det er vel og bra at utenrikskomiteen har samlet en veldig haug med papir, men det later ikke til at den papirhaugen løser sjøgrensesaken. Jeg er ikke tilfreds med utviklingen av dette spørsmål i løpet av de siste år. Jeg har sagt det gang etter gang i komiteen, og jeg sa det også da den utvidede utenrikskomite kom sammen i høst, og vi fikk høre at opsynsskibene hadde fått den instruks, at når de traff en fremmed tråler mellom de røde linjer og de nye grenser, så skulde de bare praie den, og hvis den nektet å flytte sig, skulde man si at den risikerte å komme for en norsk domstol - og så skulde man la den ligge der. Jeg protesterte alt da. Jeg optok også forslag og at man straks skulde se å få gjort ende på dette forhold; men det blev sagt at det skulde bare vare en meget kort tid. Denne korte tid har vart og vart, og den varer den dag idag, og jeg ser ikke noen ende på den fremdeles. Skulde der gjøres en ende på det var det best å gjøre det nu om sommeren, når der ikke er noen videre tråling. De som det vil gå ut over, vil være langt utålmodigere til høsten, når de ligger midt oppe i trålingen. Når jeg hører på hr. Handberg, får jeg nærmest det inntrykk at han har vært imot den nye instruks, at han har kjempet som en løve for å få den forandret. Utenriksministeren forela allerede i oktober instruks for den utvidede utenrikskomite. Dengang hadde hr. Handberg den beste anledning til å skride inn. Nu har han det også; men jeg har ikke sett noe videre til ham, så utenriksministeren har hele den utvidede komite på sin side, han har forelagt instruks og har fått den sanksjonert. Jeg optok et forslag om skjerpelse, og det fikk en stemme. Hr. Handberg var med de øvrige i det tilfelle, så det går ikke an for ham å komme her og kritisere utenriksministeren. Han har handlet etter beste overbevisning, og han har til enhver tid forelagt både for den utvidede komite og den ordinære komite alle skritt som har vært foretatt i saken, så komiteen har hatt den beste anledning til å skride inn, hvis den vilde. De røde linjer fikk trålerne lov å fiske etter fra 1934 og utover; til slutt anså enhver tråler dette for å være helt all right, og når de har vært innarbeidet gjennom 10-11 år, er det selvfølgelig meget vanskelig å rokke ved dem. Jeg mener at alt utvikler sig på lignende måte nu. Trålerne fisker fremdeles etter de røde linjer, og det korte interregnum hvori de ikke skal opbringes men få lov å blåse av de norske opsynsfartøier, det varer og varer og skaper også precedens, akkurat som de røde linjene som fikk fyldighet gjennom praksis i 10-11 år. Jeg mener det er bare en eneste ting som kan lese dette spørsmål. Det er ikke de svære papirhaugene, som utenrikskomiteen har samlet om hvem som tidligere har gjort noe galt i denne sak, men det er at der opbringes en engelsk tråler og at man gjør slutt på at de skal få peke nese av de norske opsynsfartøier mellom de røde linjer og de nye grenser vi har trukket op. Bring den op og gi den en bot. Boten behøver ikke opkreves, men

la oss ærlig og realt si til England: La oss bringe saken inn for Haag, så vi kan få løst stridsspørsmålet på den måte. Som det går nu, vil det bare bli verre og verre, jo lenger vi venter. Det er bare Haag som kan løse dette spørsmål. Da skal også vi gi oss i Nord-Norge, hvis vi får dom mot oss; men at det skal gå på denne måte at vi litt efter litt skal selge fiskeriene deroppe og fiskegrensene pø om pø bare med å vente og vente, det er vi for lenge siden lei av.

Hr. Hambro citerte det han mente var den vidunderligste instruks, denne om at opsynsskibene hadde varsel om at de ikke skulde opbringe trålere utenfor de røde linjer hvis det kunde gjøres uten å irritere den stedlige befolkning. Jeg synes det er en like vidunderlig instruks de seiler efter nu. Og når utenriksministeren sa at det var så få tilfelle, så vil jeg si at før jeg kom på Stortinget, var jeg meget forarget på tråleropsynet deroppe og på dem som skulde foreta tråleropsynet. Vi mente at de lå i havn til enhver tid og passet på godt nok o.s.v. Det er imidlertid ikke rart at det blir få opbringelser, når de skal ha den instruks å seile efter, at når en tråler advares og anmodes om å fjerne sig fordi den er på norsk territorium, og den så nekter å flytte sig, så skal det norske krigsskib forlate den. Jeg synes det er en dårlig instruks, og jeg synes ikke det er rart at de som stiller med opsynet, lukker øinene til og vil ha så få tilfelle som mulig. De vil vel ikke risikere den siste rest av ære som den norske marine har igjen, ved at en hvilken som helst liten filletråler ustraffet sier: "Vi flytter oss ikke, bare reis og ryk". Det forundrer mig ikke at det blir få opbringelser under disse omstendigheter.

Steffensen: Jeg må stort sett erklære mig enig i de uttalelser som hr. Andrå kom med her. Det var ikke så liten glede blandt oss i Nord-Norge ialfall ifjor da den nye sjøgrense blev vedtatt, og vi trodde da at nu skulde det bli en bedre ordning, at det skulde bli lettere og bedre for de fiskere som drev deroppe på kysten og at de bedre kunde berge sine redskaper. Men hvad har vi oplevet? Vi har oplevet at det faktisk slenger på samme vis som før og muligens ennu verre. Og vi oplever nu at engelske trålere, når de blir advart av norske opsynsskib om at de må gå ut, går i land til Hammerfest, telegraferer til sin legasjon og anklager de norske som skal håndheve linjene, og så går de ut og fisker på samme måte. Det er en hån mot alt som kalles for nasjonal selvfølelse, og i forhold til de øvrige nasjoner som er plaget av den samme ting som vi, f.eks. Island, driver vi faktisk en ren husmannspolitikk. På tross av at vi har store interesser i England som kan rammes ved at vi håndhever strengt de nye linjer, kan jeg ikke skjønne at det for landets verdighets skyld kan gå an å fortsette på den måte vi nu gjør. Når man hører den instruks hr. Handberg refererte, må man være enig med hr. Andrå i at den instruks de har fått nu om bare å advare, og hvor der ikke ligger mere i advarselen enn, at de går i land og anklager de norske myndigheter og går ut og fisker igjen, den er jo like vidunderlig, den er så vidunderlig, at nu gjør jo de engelske trålere akkurat som de vil utenfor den gamle sjøgrense. Hvis de skal fortsette på det vis, vil jeg ialfall

si at det er meget realere og bedre at vi går tilbake til det gamle som vi hadde og at vi ialfall, når de kommer innenfor den grense, kan ta dem og mulktene dem og vi kan ialfall optre som herrer i vårt eget hus på det område. Nu blir der et ingenmannsland imellem, og det undergraver for fremtiden vår posisjon med hensyn til trålere, som jeg tror ikke er bra for den norske nasjon, jeg synes tvert imot at det er nedverdiggende.

Støstad: Der er ingen opfordring til ved denne anledning å komme inn på hele sjøgrensespørsmålet. Jeg tror det kapittel får ligge inntil vi har fått se, hvordan det går med håndhevelsen av den grense vi har trukket op, og om vi da makter på en eller annen måte å hevde den rett vi mener å ha. Når det er bragt i havn kan vi kanskje få anledning til å se på hele sakens historie og da kanskje også på en noe mere objektiv måte enn man er tilbøielig til å se på den nu, når man står midt oppe i striden om de forskjellige spørsmål. Jeg kan derfor heller ikke følge hr. Handberg, når han nu begynner å referere instruksjer visstnok helt fra 1912-13, om hvordan våre myndigheter skulde optre dengang. Jeg tror ikke det tjener til noen ting.

Det jeg forlangte ordet for, var i grunnen for å si at jeg beklager hvis det er sådan å forstå, at utenriksministeren har oppfattet vår innstilling som en klander mot den politikk han har ført, når det gjelder sjøgrensespørsmålet. Stort sett tror jeg at hele komiteen er enig i den linje som utenriksministeren har ført, og det må den selvfølgelig være, fordi den selv har vært med til en viss grad i ethvert fall å trekke op linjene for denne politikk. Komiteen har til enhver tid vært underrettet om hvilke skritt som fra norsk side er tatt i dette spørsmål, og den har også vært underrettet om det som fra engelsk side har foreligget. Det eneste i innstillingen som muligens kan oppfattes som en kritikk er det avsnitt som utenriksministeren refererte, og som finnes på side 5, første spalte, hvor komiteen sier at "det kunde ha vært ønskelig om spørsmålet om et bestemt tilsagn om norsk konvensjonsutkast hadde vært diskutert med komiteen." Ja, jeg er av den opfatning, at det vilde kanskje ha vært ønskelig om løftet om å gi et sådant konvensjonsutkast fra norsk side på forhånd hadde vært drøftet med utenrikskomiteen. Når vi har sagt dette, er det fordi vi har betraktet sjøgrensespørsmålet som fremdeles hvilende i Stortingets hånd, men jeg tror nok også, at det kan innrømmes at det er lett å forstå de grunner som førte til at utenriksministeren gav dette løfte. Og en ting kan vi vel også si at det løfte som dengang blev gitt, har ingen skade gjort, fordi konvensjonsutkastet nu vil bli gransket av de sakkyndige og siden forelagt både komiteen og Stortinget, hvis der blir noe offisielt dokument av det. Det har ikke vært komiteens mening å rette noen klander mot den politikk som har vært ført i sjøgrensespørsmålet.

Jeg kan naturligvis forstå de som har optrådt i debatten idag og særlig da fiskerirepresentantene, at de er litt ophisset når det gjelder dette spørsmål, men de må huske på, hvad enten de nu er fra Finnmark eller fra Nordland, at de tjener neppe saken i noen særlig grad ved å fremstille forholdet på en verre måte enn det faktisk er. Når man går så

langt som til å si at forholdene har vært verre siden den kongelige resolusjon av 12 juli ifjor enn de var tidligere, da synes jeg man går for langt, fordi det ikke har vært tilfellet. Det har vært bedre, det er bare to tilfelle hvor ikke de engelske trålere lystret, så man kan ikke si at den kongelige proposisjon har vært uten virkning. En annen sak er - og det er kanskje et spørsmål som nøie bør drøftes nu - om ikke tiden snart er inne til å gå over til en noe mere hårdhendt håndhevelse av den kongelige resolusjon. Hvis det ikke er mulig å komme til en ordning ad mindelig vei, er det jo gitt at vi kan ikke fortsette det ene år etter det annet med å håndheve en kongelig resolusjon på den milde måte hvorpå den er håndhevet hittil, men jeg tror det er feil å påstå, og det er overdrivelse som ikke tjener noen, når man sier at forholdene har vært verre nu enn de var før den kongelige resolusjon av 12 juli ifjor.

Presidenten: Der er inntegnet en rekke talere. Presidenten vil derfor foreslå at de talere som herefter tegner sig, får en taletid av inntil 2 minutter - og anser det for vedtatt.

Dybwad Brochmann: Jeg kan berolige hr. Støstad med at det heller ikke fra min side er tanken å ta op noen bred debatt om sjøgrensespørsmålet. Jeg har bare villet benytte denne anledning, hvor vi kunde tale friere for lukkede dører, til å fremholde den opfatning at det er meget tvilsomt om denne sak gavnes ved å trekkes mer i langdrag.

Hr. Hambro skaffet mig den tilfredsstillende å dokumentere at han var en dårlig kortspiller, og det har jeg ham mistenkt for å være. Hvis han for eksempel kunde spille l'hombre, vilde han kjent til, at når man har fine kort på hånden i positiv retning, så spiller man Solo ouvert, og har man negativt gode kort, spiller man Nolo ouvert. Man legger kortene på bordet nettop fordi man er uovervinnelig. Og de norske sjøgrensespørsmål var fra begynnelsen av uovervinnelige. Vi har tusener av års hevd på våre fiskebanker. Vi har så rene papirer i sjøgrensespørsmålet som en nasjon i det hele tatt kan ha før Marinen og departementet ødela dem, og vi hadde fått hele verdens bifall hvis tingen hadde vært spilt åpent og klart og greit. Men hvem har falt oss i ryggen? Noen ukyndige og umyndige og tankeløse mennesker i den norske marine!!

Det rikholdige materiale som hr. Hambro nevnte, og som er registrert, har heller ikke så vidt jeg har kunnet se, inneholdt noe om professor dr. Johan Hjorts forhold til sjøgrensespørsmålet borte i England. Jeg tror ikke dette forhold blir bragt ordentlig på det rene før vi får et rykende forhør. Her er også i denne landssak dessverre megen tale om personlig prestige, som alltid i norsk politikk. Der sitter en eller flere personer bak, som der skal tas hensyn til, og så skal sjøgrensesaken gli og gå til vi alle sammen er døde. På denne måte forspiller Norge sin soleklare rett i sjøgrensespørsmålet, fordi det foregår all verdens maskepi og intriger bak ryggen på oss og bak ryggen på offentligheten. Vi har aldri hatt finere kort på hånden i et internasjonalt spørsmål enn vi hadde i sjøgrensespørsmålet, men det forklusses så lenge til vi taper også denne sak. Derfor må de faktiske

forhold frem i dagslyset, selv om det skulde bli pinlig for norske embedsmenn og politikere.

Handberg: Det var et par ord til hr. Andrå. Hr. Andrå kritiserte mig for at jeg ikke optrådte kraftig nok ifjor høst da utenriksministeren forela oss spørsmålet om tråleropsynet i komiteen. Hr. Andrå vil da huske at det som det der var spørsmål om, var foreløbig en måneds utsettelse, senere et par måneder til, men når det er gått et år med midlertidighet, så må man ha lov til å si fra at nu må det snart være slutt, så jeg synes ikke der er noen grunn for hr. Andrå til å kritisere mig for at jeg ikke har gått sterkt nok frem like overfor hans eget partis utenriksminister. Jeg er da en rimelig mann og vil lempe mig noe, men når det går ut over alle grenser, så sier jeg fra.

Kirkeby-Garstad: Jeg finner heller ingen grunn til å legge mig op i noen almindelig debatt om sjøgrensespørsmålet i hele dets bredde. Det som foreligger gjennom denne innstilling, er fastsettelsen av grunnlinjene for den øvrige del av kysten, for den del som ikke blev fastsatt ifjor, og det er en enstemmig komiteinnstilling som jeg ikke finner grunn til nu å komme nærmere inn på. Men dette annet spørsmål som har vært nevnt i debatten her, det er den kommisjon som blev nedsatt for å drøfte spørsmålet om en ordning med trålerfisket utenfor sjøbeltet, og jeg har hatt anledning til å se gjennom den innstilling. Det var derfor jeg forlangte ordet for å advare mot at man slår fast det prinsipp som denne kommisjon der har gått inn for. Spørsmålet om en ordning av trålerfisket må begrenses til den del som ligger utenfor vårt sjøbelte og ikke omfatte noen del av det som ligger innen norsk sjøområde. Jeg vil advare mot at man går inn på et sånt prinsipp før man har fått endelig avgjort selve grunnlinjespørsmålet. Det kunde være en annen sak hvis man fikk en offisiell anerkjennelse fra vedkommende land av de grunnlinjer som vi nu har trukket op, det sjøbelte som vi nu har fastsatt. Da kan det være spørsmål om å underhandle på det grunnlag, men ikke før.

Statsråd Koht: Det er berre ein liten merknad eg vilde få gjera, og i grunnen tykkjer eg det skulde vera uturvande å gjera han etter dei opplysningane som eg gav her i stad då eg hadde ordet. Når hr. Andrå etterpå det kann koma og fortelja oss at desse britiske trålarane som blir gripne innanfor sjøgrensa vår, ikkje lystrar, at dei berre blir liggjande der og ikkje bryr seg um det som dei norske oppsynsskip gjev dei order om, då må eg segja at eg skynar ikkje korleis ein kan segja slikt når ein har fakta liggjande fyre seg. Eg har meldingar ikkje berre frå dei norske oppsynsskipa, men eg har dessutan no i går fått avskrift av meldingar frå sjølve dei britiske trålarane, der dei klagar til England på dette, at dei blir jaga burt om dei so er utanfor dei raude linone, men innanfor dei resolusjonsgrenser som vi har fastsett. Dei klagar seg svært, men dei segjer dei er nøydde til å ha seg burt, for di dei elles er redd dei blir arrestert. Det står i melding etter melding, og dei bed den engelske regjeringa om vern mot desse norske oppsynsskipa; so det er ikkje berre noko vi har

frå dei norske uppsynsskipa dette at dei britiske trålarane lystrar og har seg burt i dei aller, aller fleste tilfelle, men vi har vitnemål om det frå den andre sida og. Når det då står soleis med dette, so er det då heilt meiningslaust å koma her som representanten Steffensen har gjort, og segja det var betre å leva under dei gamle vilkåra enn under dei vi har no. Dei nye grensene som vi har no, blir verja sopass som ein kan gjera det når ein ikkje just vil koma ut i den opne konflikten med framandt land. Vi har fått gjennomført dette - eg torer vel segja - mykje meir enn eg i grunnen hadde vona på det skulde gå, når vi tok det som vi gjorde.

Det er klårt det vilde vera ei vinning for oss om vi hadde fullført dryftingane med England om ein trålaravtale utanfor fiskeområdet fyrr fiskesesongen tek til på nytt til hausten. Eg har forklåra her korleis det har seg med at dette kom til å gå so seint. Eg trur ikkje hr. Dybwad Brochmann har rett når han uttalar seg slik om handelsministeren som han av den grunn gjer. Det er ikkje handelsministeren som her har noko ansvar, det er den seindrøge måten som saka har gått på gjennom Handelsdepartementet fyrr saka nådde fram til handelsministeren, som har skulda. Men vi kan då kanskje endå få ført forhandlingane fram, anten dei fører til eit positivt eller eit negativt resultat. For min part må eg segja at eg har inga tru på at dei skal føra til eit positivt resultat. Eg trur ikkje at den engelske regjeringa vil vera med på det som vi kan leggja fram for ho. Men vi står då på eit betre grunnlag når konflikten kjem, når vi har vist vår gode vilje til dryfting og ordning av desse spørsmåla.

Striden millom dei framande trålarane, og dei norske fiskarane går på, og det er rett nok som hr. Dybwad Brochmann sa, at den striden viser seg ikkje berre i dette at trålarane blir pågripne innanfor fiskeområdet, men det er ei rekkje andre tilfelle der trålarane gjer skade på fiskereidskap. Men det er ei sak for seg, og der har vi den norsk-britiske forliknemnda. Det har vist seg at omlag alle dei sakene som er komne fram for den, har vorte forlikt soleis at skadebot er betalt. Det er ei eller to saker i heile denne siste sesong som ein ikkje har kunna få forlikt, men det var for di ein ikkje kunde få viss greie på kva trålarar det var tale om. Elles har alt der gått slik som det skulde gå.

Sjøli: Jeg har ikke tatt ordet idag hverken for å lære nogen noe i disse spørsmål, eller for å klandre noen noe særlig; ialfall vil jeg ikke forsøke å klandre vår utenriksminister, for han har visst nok å bale med i dette spørsmål. Han har tatt op en forferdelig arv som han skal prøve å finne rede i. Men når jeg har tatt ordet, er det i første rekke for å si, at det er ikke rart om representantene fra de nordlige fylker som skal forsvare fiskernes interesser i denne sal, forsøker å få greie på om det snart kan bli ordnede forhold i dette. Jeg fikk ifjor tilsendt 3 eksemplarer av en avis som heter "Lofotposten", det var nr. 37 for 16 februar, nr. 39 for 18 februar og nr. 42 for 21 februar 1935. Samtidig med de avisene fikk jeg et brev. Det var ikke fra en fisker, men fra en offiser som jeg tror har bedre greie på disse ting enn de fleste her i Stortinget. Det han sier har også

forbindelse med noe annet enn bare fiskeriene, det gjelder forfremmelser i Marinen - noe som kanskje jeg har hatt et litt annet syn på enn mange andre her - men det har en nøie forbindelse med fiskingen dessverre. Det var ingen sak hvis Marinen ikke blandet sig op i slike ting; de burde være forsiktige når det gjelder så ømtålelige ting som forholdet til utlandet og vår territorialgrense. Jeg skal lese op et par avsnitt av brevet, jeg har klippet ut navnene. Jeg har en masse brev fra forskjellige personer som ser at det bauter galt avsted, men jeg klipper ut navnene, for det er ingen som ønsker å sitte inne. Det ønsker ikke jeg heller, men når vi taler for stengte dører, så kan det vel gå an at vi sier hvad vi mener. Jeg er ikke en så hårfin politiker at jeg smyger bak en stolpe og ikke tør si noe, men jeg sier altså minst mulig for å slippe å sitte inne. Her er det imidlertid slik at jeg kan si hvad jeg vil heldigvis. Det heter altså i det brevet at "Olav Trygvason" lå i Harstad og ikke utrettet noen ting, mens over 100 trålere sopte ren fiskebanken utenfor Andenes. Slik kan en av klikken optre." Dette ligger jo utenfor fiskingen, men de som har vært med og behandlet disse forskjellige saker i forbindelse med Marinen, vet hvad det betyr, det er en av disse som kjører op innenfor svogerskapets tempel, som det heter i Marinen. Og det heter videre i brevet: "Mens 100 utenlandske trålere tar maten ut av munnen på de norske fiskere - ligger det norske marinefartøi ankret op i nærheten uten å vise sig. Hadde det vært et mannfolk som chef - hadde han utvilsomt kjørt ut med 15 mils fart og vist flagg og kanoner på fiskebankene - men det er selvfølgelig adskillig mere behagelig å ligge i land." Og så tilføies det, at det kunde vel tenkes at "en eller annen representant deroppefra må kunne bringe klarhet i dette spørsmål." Jeg skal ikke citere mer, men dette viser at det er ikke så rart om våre representanter fra de nordlige fylker gjerne vil ha klarhet. Når jeg studerer de papirer som foreligger idag, viser det sig dessverre at de tre artikler i "Lofotposten" ikke var overdrevne, de var helt sannferdige. Det er mange som har sagt mig at det var overdrivelse og ren løgn, men det viser sig av de papirer som foreligger, at det er helt sannferdig, for i de papirene vi har fått til behandling, står det ingenting om at "Olav Trygvason" var ute og gikk i dagene forut for disse avisartikler. Jeg kan godt forstå at det ikke blir noen særlig greie på det. Men nu har jo utenrikskomiteen, jeg får vel næsten si, truet med at den skal gjøre sig ferdig med sjøgrensespørsmålet, og da vil jeg håpe at de som kommer på tinget neste år, kan få greie på hvordan dette ligger an. Hr. Dybwad Brochmann sa at det ikke foreligger papirer nok. Jo, Gud bevares, vi kunde skaffe papirer i dyngervis om Johan Ludwig Mowinckel og Johan Hjort og alle de i Marinen som har laget sjøgrensen for oss, eller som har kjørt hele affæren i bakevjen for oss. Det er vel ingen som vil legge skjul på at Marinens ledelse har kjørt det hele i grøften, får vi vel si, selv om det er i vannet. Men hvis man gjør som Andersen-komiteen, som jeg kaller den, hvor vi også hadde med et par representanter fra Stortinget, og sier at det er ikke verd å gå inn på dette, fordi de som har skylden, er gått i overgangsetaten, og da kan man ikke vente å få noen greie på det med andre ord. I et land

med ordnede forhold vilde vel endel av dem som har hatt med dette å gjøre, blitt et hode kortere, men her forfremmer man dem hvis det er mulig, dessverre.

Kr. Berg: Det spørsmål som hr. Sjøli nevnte om de beskyldninger som har vært rettet mot opsynsskibene for at de har ligget for meget i havn, tror jeg ikke er berettiget nu ialfall i den grad som det var før. Men det er nok riktig som hr. Sjøli sa at før var de slemme til å ligge i havn, de så helst at de fikk ligge i havn og slippe å gå ut til sjøs. Det er riktig, men jeg tror som sagt at det er blitt adskillig bedre nu, ennskjønt det er også dem nu som gjerne ser at de får ligge i en god havn, så de kan gå på land og more sig. Det er ikke noe å si til det, det vil vel ethvert menneske gjerne gjøre.

Til utenriksministeren vil jeg si, når han henviser til det bilag som er trykt i innstillingen, og hvori det sies at det bare er to av de trålere som er praiet innenfor grensen, som har nektet å gå ut, at det er riktig for så vidt, men forholdet er jo det at de fleste har protestert. Såvidt jeg kan se, er det kun en eneste engelsk tråler som ikke har protestert. En finsk tråler som blev gjort opmerksom på at den lå innenfor grensen, tok op bøien og gikk, mens de engelske trålere har protestert.

Jeg må si at jeg er enig med hr. Andrå i at dette spørsmål kan man ikke la flyte nu stort lenger. Nu er det et år siden sjøgrensen blev optrukket, og fiskerbefolkningen i Nord-Norge trodde den gang at nu var det spørsmål endelig løst. Men jeg for min del er jo klar over at dette spørsmål er ikke så enkelt og liketil å løse i en fart. Men jeg tror i likhet med hr. Andrå at det kun er en vei å gå, og det er å opbringe de engelske eller hvilke som helst andre trålere for på den måte å få saken inn for Haag. Jeg tror ikke man vil tjene noe ved å vente og forhandle og forhandle med England, for jeg tror ikke det vil føre til noe. Hadde vi kunnet opnå ved slike forhandlinger med England å få fredet bestemte fiskebanker f.eks., kunde jeg forstå at det kunde være noe gagn i å forhandle, men for øvrig forstår jeg ikke at det kan være noe gagn i å la det spørsmål flyte lenger.

Angående straffebestemmelsene har jeg alltid hevdet, og det hevdet jeg også i fiskerikomiteen under behandlingen av trålerloven, at det er ingen grunn for Norge til å ha mildere straffebestemmelser når det gjelder utenlandske trålere, enn f.eks. Island. Men det er ikke noe nytt her at vi ser at utenlandske trålere blir opbragt og får bøter fra 300 kroner op til 5 000 kroner som er toppen, mens de på Island får fra 10 000 op til 20 000 kroner. Det står en ganske annen respekt av det islandske tråleropsyn enn det gjør av vårt. Med en bot på 300 kroner op til 5 000 kroner er det soleklart at de utenlandske trålere bare ler av det, for det har ikke noen betydning for dem om de betaler en bot på en 300 kroner op til 1 000 kroner, bare de kan få fiske innenfor grensen og gjøre god fangst.

Til hr. Dybwad Brochmann som sa at han har forundret sig mange ganger over at ikke Nordlandsrepresentantene har sagt fra i dette spørsmål, vil jeg bare si at jeg har forundret mig ennu

mere over at ikke hr. Dybwad Brochmann skjønner noe av hele dette spørsmål. Det er ikke lenge siden vi hadde trålerloven oppe til behandling, og de bestemmelser som er i trålerloven, gjelder også de utenlandske trålere. Der er straffebestemmelser som gjelder fiske innenfor territorialgrensen. Men hvad gjorde hr. Dybwad Brochmann? Han stemte mot hele loven, han vilde simpelthen ikke ha noen straffebestemmelser når det gjelder utenlandske trålere. Det må være lite grand logikk selv i det hr. Dybwad Brochmann står og fremfører her på talerstolen.

Anderssen-Rysst: Jeg hadde ikke tenkt å delta i debatten idag. Jeg trodde ikke det skulde blitt noen debatt på grunnlag av den innstilling som foreligger fra utenrikskomiteen nu, men efter forskjellige uttalelser som er falt her, vil jeg fremkomme med et par ord. Jeg vil da si at det forekommer mig å være uhyre lett å stå her med slike kritiske bemerkninger som er fremkommet, slike hånende uttalelser like overfor det som er skjedd før i saken, og jeg hadde ikke ventet at komiteens ærede medlem hr. Handberg skulde gjøre et grep i dokumentbunken og si: Se her, slike ting er foregått! - uten at der knyttes andre kommentarer til det enn som han gjorde. Jeg synes vi har hørt her idag igjen det rop: La oss få en ende på dette, til Haag, til Haag med saken. Javel, vi har hørt det rop før når det gjaldt store utenrikspolitiske spørsmål, men det forekommer mig at vi kanskje har vært klokere etterpå enn før. Og når det gjelder den sak som det her er tale om, så vil jeg si at der er enda større grunn til å være forsiktig. Jeg har vært med ved sakens behandling her i Stortinget siden 1925 og til nu, bortsett fra 3 1/2 år da jeg ikke var medlem av utenrikskomiteen, og mitt inntrykk av saken - og det tror jeg de øvrige av komiteens medlemmer også har - er at det er en overmåte vanskelig og ømfintlig sak vi står like overfor. Når det lastes at der har gått så megen tid før den endelige avgjørelse som man vil bøie sig for, er kommet, så vil jeg tillate mig å fremholde at jeg ikke tror det har vært til skade for norske interesser at saken har vært under behandling i så lang tid. For hvad man enn sier, så tror jeg allikevel at det treffer det riktigste når man fremholder at der dog fra den annen side, fra vår kontrapart, er vist større og større forståelse i denne sak, sammenholdt med utgangspunktet. Det er nødvendig at også denne sak vurderes nøkternt og objektivt og under fullt overblikk over hvad det kan føre til om vi får den ugunstige avgjørelse som mange frykter, av en domstol som den vi skal gå til. Få av våre videnskapsmenn og kanskje ingen av våre folkerettslærde har noensinne vært så klippefaste i sin tro som like overfor den forrige sak som vi gikk til Haag med under kanskje noe sterke chauvinistiske rop - men hvad blev resultatet? Jeg vil ikke laste den ærede utenriksminister fordi han har forsøkt nye forhandlingsmuligheter. Jeg tror det er en ansvarsbevisst manns ferd i disse ting at han søker om mulig å komme til en forståelse, slik at vi kan undgå en formell rettsavgjørelse i spørsmålet. Vi får huske på at den annen part, som er vår hovedmotstander i saken, dog representerer, når vi tenker på fiskeriinteressene, vårt aller viktigste marked. Vi får også

tenke på de refleksvirkninger som et tilspisset forhold til Storbritannia kan ha for vårt handelsforhold til dette land, som er en hovednerve i vårt økonomiske liv. Jeg håber det må lykkes å komme til en forståelse i mindelighet, en ordening som kan være tilfredsstillende for norske interesser, uten at vi kommer i et konfliktartet forhold til en nasjon som vi har den aller største interesse av å stå i det vennskabeligste forhold til.

Hambro: Jeg tror det er riktig å si et par ord, forat de vrangforestillinger som enkelte av Stortingets medlemmer synes å være behersket av, ikke skal spre sig og prege opfatningen rundt om i distriktene.

Jeg hørte med meget sympatisk velvilje på hr. Dybwad Brochmanns noe lyriske innlegg, og jeg forstår så fullt ut de stemninger av indignasjon som kan gjøre sig gjeldende. Men også ens indignasjon og ens lyriske evne må i noen grad stå i forhold til kjensgjerningene; og forholdet er at hadde denne sak vært så liketil som hr. Dybwad Brochmann synes å tro, da hadde den overhodet ikke foreligget for dette storting. Når man kan stå her og si at aldri har noen hatt finere kort på hånden enn Norge har i sjøgrensesaken, og at vi kunde gå frem under hele verdens bifall og gjøre hvad vi vilde, så viser det at man overhodet ikke har noe historisk kjennskap til saken eller noen folkerettslig forståelse av den. Man kan være ganske forvisset om at så lenge de politiske forhold i verden er som de er, vil aldri en liten stat under hele verdens bifall kunne forlange rettigheter som enkelte store stater ikke krever for sig selv, og som står i avgjort strid med disse staters interesser. Allerede den første gang da Norge kunngjorde den første grunnlinje for sitt sjøterritorium, i 1869, protesterte fremmede makter. Det var dengang ikke England som hadde fiskeriinteresser her - forholdene endres stadig - det var Frankrike, og hvis ikke den fransk-tyske krig var brutt ut i 1870, er det umulig å vite hvad det endelige forløp vilde blitt av denne sak, da Frankrike dengang forlangte at en felleskommisjon av norske og franske sjøoffiserer skulde forsøke å finne de naturlige grunnlinjepunkter. Saken har aldri vært enkel, og den er ikke blitt enklere med årene. Og når man svever i den tro som hr. Dybwad Brochmann svever i, at den norske marine her har gjort sig skyldig i de villeste misgjerninger, må man jo være klar over, at om det hadde vært tilfellet i den grad som han tror, vilde det ikke ha forenklet saken når vi skulde drøfte den med den annen part.

Jeg er nødt til å fastholde overfor hr. Dybwad Brochmann, hvis kjennskap heller ikke til l'hombre synes å være overordentlig grundig, at i det legitime l'hombre-spill er en "solo ouvert" en helt ukjent melding. Men i l'hombre som i boston er misèremeldinger de eneste som kan tenkes å være åpne. Man kan melde "nolo ouvert", "petite misère ouverte" og "grande misère ouverte", når ens kort er sådanne at man overhodet ikke kan få et stikk. Det er de eneste åpne meldinger som i legitimt kortspill er anerkjent, - og så ille står det ikke til med oss.

Det er en misforståelse å tro, som hr. Steffensen gav uttrykk for - utenriksministeren beriktiget det en del, men han hørte kanskje ikke alt hvad hr. Steffensen sa - det er en ren

misforståelse av den faktiske stilling å tro at forholdene er verre enn de var for noen år siden. Når hr. Steffensen sa, at sammenlignet med Island optrer vi husmannsaktig, så må han huske den ting at Island har den snevreste fiskerigrense noen stat har - påtvunget dem av England og andre, med 3-mils sjøbelte og meget korte grunnlinjer. Island har forsøkt det siste år å få forlenget sin grunnlinje utenfor Faksefjorden, likesom det har villet trekke sin sjøgrense videre ut på andre områder, og det er blitt avvist på det mest bestemte av England og andre. Og det er klart, at når man har en sjøgrense så snever at den dekker enhver stats minimumsfordring, kan man hevde denne grense fullt ut fordi ingen kan protestere; men når man hevder en grense som går betydelig videre ut enn noen annen stat hittil har kunngjort sin grense å gå, er man nødt til å optre med noe større forsiktighet, fordi friksjon av temmelig vidtrekkende art lett kan opstå. Det er dette som er stillingen for oss. Og når hr. Steffensen synes å tro at reglene om å være lempelig er utstrakt til å gjelde det område som hittil var hevdet effektivt som norsk sjøterritorium, er det også en misforståelse. Det er bare i beltet mellom den linje som markerer yttergrensen for det norske område med enerett til fiskeri etter de røde linjer, i beltet mellom dette og den nye yttergrense at det vises lempelighet, og hvis hr. Steffensen hadde for hånden den oversikt over trålersaker som blev gitt i komiteens innstilling ifjor og la den ved siden av den foreliggende oversikt, vilde han kunne dra den slutning av parallellen, at mens det inntil ifjor stadig var saker om krenkelse av vårt sjøterritorium innenfor disse linjer, så har der siden den 12 juli ikke foreligget noen sak hvor trålere har vært inne på norsk territorium slik som tidligere. De saker som har foreligget, har dreiet sig om dette grenseområde.

Den avtale om trålernevnd som blev sluttet forleden år, som et resultat av forhandlinger som Utenriksdepartementet under hr. Mowinckels ledelse tok op, har vist sig, som utenriksministeren nevnte, å være meget tilfredsstillende og har rådet bot på en av de ting som var en plage for våre trålere.

Det som er skjedd, er ikke en innskrenkning, men det er en utvidelse, det må man være helt klar over. På den annen side er jeg enig med hr. Andrå og andre i at forholdene er ikke tilfredsstillende, men de kan efter tingenes art ikke være særlig tilfredsstillende. Jeg skulde ønsket, hvis man hadde et nytt tilfelle som det med tråleren "Bunsen", at det norske utenriksdepartement underhånden vilde ha meddelt den britiske regjering, at hvis en tråler, ikke en gang, men to ganger har vært innenfor den kunngjorte norske grenselinje og er blitt bortvist av norsk opsynsskib, vil den bli opbragt den tredje gang den kommer innenfor. Det vil efter mitt skjønn være i full overensstemmelse med det ønske om å undgå friksjoner som den engelske regjering mange ganger har uttalt. Men man må ikke tro, og man må ikke komme hjem med den opfatning, at det skyldes en undlatelse av vår marine at den ikke, som det blev sagt av en taler her, viste flagg og kanoner på bankene utenfor Andenes, de store og viktige fiskebanker som ligger utenfor ethvert anerkjent territorium, og som naturlig føles, jeg hadde nær sagt som stabbur for den norske fiskeribefolkning. De kan

ikke verges av noe lands marine, med mindre den marine er så sterk at den kan avvise alle andre makter; for det har ingen hjemmel i folkeretten; og hverken Svenskgrunnen eller Malangsgrunnen har kunnet trekkes inn under norsk sjøterritorium, så ille som dette er.

Jeg hørte med noen tilfredshet at hr. Berg gav en reservert protest mot den skildring av opsynet som et par talere har innlatt sig på. Jeg er formodentlig den eneste i denne sal som har lest alle beretninger fra opsynet fra det blev etablert, og alle dokumenter fra distriktene om det, og jeg vil si som mitt hovedinntrykk, og et riktig hovedinntrykk, at med slett utstyr, med overordentlig utilfredsstillende instruksjoner, og med materiell som det av og til har vært livsfarlig å gå til sjøs med - for vi har hatt opsynsfartøier som ikke har kunnet få sjødyktighetsattest - har vårt opsyn gjennom vintermånedene gjort et beundringsverdig arbeide i det store og hele. Med små og dårlige skuter som "Farm" og hvad de har hett alle sammen, har det i vinternettene og i stormen gått uten lanterner og opbragt trålere med større hastighet, med bedre maskiner og med sterkere mannskap enn det de selv hadde. Har det kunnet være et enkelt tilfelle hvor et av de mere store skib som "Heimdal" eller "Olav Trygvason" har ligget for meget i havn, så er det ganske sikkert undtagelser, og det meget sjeldne undtagelser. Men man må tenke sig hvorledes disse opsynschefer har vært stillet. Det var en av dem som i sin tid skrev til departementet meget riktig: Er hevdelsen av det norske sjøterritorium overlatt til den enkelte opsynschefs personlige skjønn, eller hvad skal jeg hevde? Skal jeg hevde en 4-mils grense eller skal jeg hevde en 3-mils grense? Eller hvis begge spørsmål av departementet besvares benektende, hvad skal jeg da hevde? - Vedkommende officer fikk den attest at han var en meget ubehagelig underordnet, men noe annet svar fikk han ikke. Man må tenke over hvor vanskelig disse folk har vært stillet, og man må huske på at det er ikke marinen som har hatt overledelsen i disse ting, instruksene har som regel ikke vært utarbeidet av marinen, de har vært utarbeidet dels av Utenriksdepartementet og dels av Forsvarsdepartementet. Det man med rette efter mitt skjønn kan klandre hos Kommanderende Admiral og admiralstabschefen til de forskjellige tider, er at de ikke har protestert mot instruksjoner som de burde vite var helt utilfredsstillende for opsynet. - Der har vært gjort mange feil. Ingen vil forsøke å dekke over dem, og jeg tror ikke at noen av de feil som har vært begått, er ukjente for komiteen; og de eksaminasjoner som hr. Dybwad Brochmann var inne på, dem har komiteen hatt ikke en gang, men mange ganger. Men den ting at der har vært gjort mange feil fra norsk side, styrker ikke vår posisjon, den gjør det ikke lettere for oss å optre som om denne sak var den enkleste av verden. Det er tvert imot nettopp disse feil som maner til å gå frem med meget stor forsiktighet. Det har utenriksministeren gjort i overensstemmelse med den utvidede og forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite. Vi kan alle beklage at vi er bragt i den stilling, men vi kan ikke se bort fra at dette er stillingen. Det er mitt håp, som det er hele komiteens håp, at det skal kunne lykkes å komme til en ordning av den ene eller den annen art, hvorved man undgår den store og åpne internasjonale konflikt, som ikke er eller kan

være noe ønskemål for oss. Men jeg tror å kunne si at komiteens store flertall er helt enig med hr. Andrå og for så vidt også med hr. Steffensen og de andre som har uttalt sig, deri at også for den norske tålmodighet må der kunne trekkes en grense. Vi har ved forskjellige anledninger efter mitt beste skjønn ikke vært behandlet helt bona fide av dem som har underhandlet fra den annen side; og også utenriksministeren har med de erfaringer han har gjort, kommet til det resultat at enkelte av de engelske representanter som han har forhandlet med, har en meget kort hukommelse. Det gjør heller ikke saken lettere for oss. Vi må gå frem med stor omsikt og med megen forsiktighet, og det er bedre å ofre noen måneder enn å ofre noe av vårt sjøterritorium. Jeg tror ikke at vi for øieblikket skal forsere saken. Man må huske på at det ikke alene er England som har nedlagt innsigelse eller gjort sine reservasjoner. Det er også Tyskland med sin stadig økende trålerflåte, og en makt som den kan vi vel være enig om ikke for øieblikket representerer noe overmål av nasjonal beskjedenhet og hensynsfullhet mot de stater den forhandler med. Der er også, som det har vært gjort opmerksom på her før, av England gjort henvendelse i Frankrike for å få Frankrike også til å støtte de engelske ønskemål, så man må ha en lykkelig forvissning om Norges absolutte overlegenhet i maritim og militær som i intellektuell og folkerettslig henseende, når man kan tro at det er den enkleste sak av verden å løse dette spørsmål på en for Norge tilfredsstillende måte. Det er ikke gjort ved å kappe hodet hverken av noen sjøofficer eller av noen andre av statens autoriteter. Det er ikke fordi der har vært for meget hode i denne sak at vi er vanskelig stillet, men fordi der har vært anvendt for lite hode.

Andrå: Jeg er ikke så sikker på at hr. Steffensens misforståelse var så kolossal allikevel. Nu har opsynet altså instruks om at utenfor de røde linjer skal trålerne ikke opbringes. Før opbragte de noen innenfor den gamle 4-milsgrense, altså mellom de røde linjer og den 4-milsgrense som var gjeldende, og som de gikk efter til og med ifjor, så så helt har ikke hr. Steffensen misforstått situasjonen. Det blir adskillige strekninger hvor man nu ikke skal opbringe trålerne, mens man før skulde gjøre det.

Jeg har ikke meget sympati for den henstilling som den siste ærede taler kom med til utenriksministeren, om at han skulde varsle den engelske minister om, at herefter vilde det gå for sig slik, at hvis "Bunsen" - eller hvad nu tråleren heter - nekter 1 gang eller 2 ganger å gå, så skal det ringes 3dje gang. Tredje gang den nekter å fjerne sig, skal den tas. Vi har tøiet den instruksen så langt før, at noen tredje gangs ringing skal vi ikke innlate oss på å innføre ovenpå alt det andre.

Hr. Anderssen-Rysst var bestemt motstander av at vi skulde gå til Haag. Det var forhandling, forhandling som skulde være det eneste saliggjørende. Det er jo nettop forhandling vi har prøvet i alle år fra 1911 og ut over, da vi nedsatte den første sjøgrensekommisjon. Engang må det være slutt med forhandling. Efter mitt inntrykk er stillingen i alle disse år blitt verre og verre under forhandlingene istedetfor bedre og bedre.

Grunnen til at vi skulde forhandle, sa hr. Anderssen-Rysst, var at vi også måtte tenke på våre øvrige fiskerier. Jeg skjønner at det er folk som er interessert i, når vi f.eks. skal ha ny Englandsavtale, å opta dette sjøgrensespørsmål samtidig og kanskje bruke det som et kompensasjonsobjekt. Det er det jeg er så livende redd for, at når vi neste gang skal forhandle med England om en handelsavtale, så skal denne sjøgrense brukes som kompensasjonsobjekt. Det gjelder for oss i Nord-Norge og for hele landet ikke bare litegrand mer sjø, nei, sjøen betyr landet. Skal engelskmennene få sin vilje og tråle helt inn til de røde grenser, så blir det ubeboelig her for mange, for det finnes store strekninger i Nord-Norge, ialfall i Finnmark, hvor det er utelukket at folk kan leve av jordbruk alene. Det må være litt jordbruk og noe fiske ved siden av. Da tror jeg det er bedre å få en dårligere Englandsavtale en stund, den er jo midlertidig, det er noe som kan gå over. Men gir vi op grensene, så man kommer inn til de røde linjer, selger vi selve landet for godt, da blir det ubeboelig der nord. Det er noe av det samme hr. Hambro gav uttrykk for, når han sa at man må forstå at det er bedre å ofre noen måneder enn å ofre noe av vårt sjøterritorium. Disse månedene har jeg hørt snakk om, og fiskerne har hørt snakk om dem, siden 1911, og disse månedene blir til år og atter nye år, som stadig forverrer situasjonen, så holder vi på like lenge som vi har holdt på med sjøgrensespørsmålet, får vi antagelig ikke beholde de røde linjer engang. Vi har ikke gjort det så forferdelig godt i Haag; men jeg vil dog si, at når vi gikk dit med noe slikt som Grønlandssaken og skal gå dit med noe slikt som Hannevigsaken, og når det ligger på vårt bord spørsmålet om man skal gå dit med noe som heter Kjøpesaken, så synes jeg at det nok måtte være bedre å gå dit med et spørsmål som dette. Denne sak burde få sin chance i Haag, den også.

Hr. Handberg var misfornøid med at jeg hadde kritisert ham. Jeg mente ikke å kritisere nettop hr. Handberg, men når hr. Handberg setter sig på den høie hest og fremstiller det som om han stadig har vært på vakt overfor utenriksministeren, som om han er den skyldige, da må jeg få lov til - som jeg gjorde - å fastslå at utenriksministeren har fra oktober måned, da han kom med denne nye instruks, og alltid når det har vært noe særlig viktig på ferde, forelagt sakene for komiteen og for den utvidede komite, og den er dermed selvfølgelig medansvarlig med utenriksministeren, som har forelagt sine fremgangslinjer der og fått dem sanksjonert. Det var derfor jeg mente det ikke var sømmelig å optre som hr. Handberg gjorde idag.

Utenriksministeren kunde ikke forstå at jeg efter hans tale kunde komme likefrem og bestride faktum, og si at stillingen var verre iår. Jeg sa ikke verre forresten, jeg tror jeg sa at den var ikke noe bedre, og det tror jeg jeg fastholder. Utenriksministeren oplyste, så vidt jeg kan huske, at det var i 11 tilfelle man hadde hatt kontroverser med trålerne, og at tråleren "Bunsen" to ganger hadde nektet å gå, og det blev opgitt en annen tråler som også en gang hadde nektet. Det blir 3 av de 11 tilfelle; det er henved 30 pct.

Andrå: Allikevel synes jeg det er en ganske bra procent, noen og tyve procent. Det er ikke så lite. Jeg skal medgi at det var en privat slutning når jeg gikk videre, og sa at det forundret mig ikke at marinens folk under sådanne omstendigheter søkte å undgå de britiske trålere og ikke opbragte dem. De har hatt mange instruks, men det forundrer mig ikke at de i år sier at det er best å holde sig klar av dette og undgå sådanne katastrofer som den vi var borte i, da de to ganger prøvde å få "Bunsen" til å fjerne sig, og den begge ganger spilte dem på nesen og nektet å gå utenfor grensen. Det er meget menneskelig, og jeg klandrer aldri mer et opsynsskib, når jeg har sett hvad slags instruks de har, og om de ligger på havnen og forsøker ikke å få kollisjon med trålerne, vil jeg sandelig heller takke dem for det enn klandre dem. Det er intet så nedverdiggende som å støte sammen med trålerne under disse omstendigheter. Man behøver ikke å skrive noen instruks til opsynsfartøiene våre for å få opbringelsene ned under sådanne omstendigheter. De skal jo ikke opbringe trålerne allikevel, så da er det best å handle med konduite og søke å holde sig unda, så de ikke risikerer en affære som den med "Bunsen" en gang til. Det er meget menneskelig at de optrer på den måte. Da handler de selvfølgelig uten instruks. Jeg synes de har laget sig en fornuftig instruks, når de gjør det på den måte, og det forundrer mig ikke at det har vært så lite opbringelse av trålere i vinter.

Presidenten: De efterfølgende talere har en taletid av inntil 2 minutter.

Steen: Vi må alle være enige i at en tilfredsstillende løsning av dette spørsmål er ønskelig i en så nær fremtid som mulig. Men hvorvidt en slik løsning skal kunne opnåes på den måte som enkelte synes å mene, ved at man oprettholder den nuværende linje som har vært fulgt med forhandling, eller om man skal gå over til det som den siste ærede taler anbefalte, å tvinge spørsmålet inn for Haag, det tror jeg er svært vanskelig for oss som ikke har hatt direkte befatning med dette spørsmål, å avgjøre eller ta standpunkt til. Jeg tror vi er nødt til å overlate spørsmålet til dem som har arbeidet med det i den tid som er gått.

Det var imidlertid ikke derfor jeg forlangte ordet, men det var fordi det er fremkommet kritikk fra enkelte hold overfor marinens mannskaper. Det blev sagt at de går på land, og de morer sig i land o.s.v. Man fikk likesom inntrykk av at man vilde klandre marinens folk for at opsynet ikke er som det bør og skal være. Jeg vil derfor si at det er helt urettferdig å klandre marinen i dette tilfelle. Jeg har bekjente både blandt overordnede og underordnede i marinen, og det er ikke lenge siden jeg konfererte med noen av dem som nettop kom fra vakt der oppe, og de sa til mig at de likte sig ikke, for om de sa fra til disse trålerne, så bare gliste og lo vedkommende kaptein rett op i ansiktet på de norske marinefolk, så de er for så vidt hjelpeløse. Hvis man vil at det skal optres mer kontant, vel, så får man utferdige instruks som går ut på det. Jeg er sikker på at marinens folk vil følge den instruks de får.

Kr. Berg: Til det siste vil jeg si at jeg har ikke vært av dem som har lastet de marinefolk som har hatt med opsynet å gjøre, men å skryte dem slik op i sky som hr. Steen gjorde, det er der ingen grunn til. At de selv selvfølgelig forsøker å fortelle at de er så og så pliktopfylgende, det tror jeg nok; men vi som har levet dette tråleropsyn på nært hold, og sett hvorledes opsynstjenesten foregår, vi kan ikke være enig med hr. Steen i at de er så forskrekkelig pliktopfylgende.

Til hr. Hambro og hr. Anderssen-Rysst vil jeg si: Er det riktig å påstå at vi som har en annen mening, mener at dette er en så enkel sak? Og når hr. Hambro sa at vi måtte visst ha en forferdelig god tro på vårt militærvesen, når vi mener at vi kan tvinge en avgjørelse frem nu med en gang, så vil jeg si at det har vi slett ikke; men jeg tror ikke på forhandlingslinjen. Hr. Anderssen-Rysst sier at han har vært med fra 1925 å forhandle. I 11 år har hr. Anderssen-Rysst vært med å forhandle - og resultatet, hvad er det? Hvad er resultatet av de forhandlinger? Har vi opnådd noen fordeler handelspolitisk sett like overfor England? Hvad gjør de med fisken vår i England og Tyskland? De har stadig lagt vanskeligheter i veien for vår eksport av fisk til de to land, og vi for vår del har intet gjort. Vi har stadig blitt mer og mer imøtekommende like overfor de utenlandske trålere, vi lar dem drive fiske fra norske havner, og vi har i det hele mottatt dem på en så velvillig måte som det på noen måte går an. Det er det vi har gjort. Jeg for min del tror ikke at en forhandlingslinje her vil føre frem - det tror jeg ikke på. - Til hr. Hambro vil jeg si, når han oplyste at Island hadde snevrere grenser enn vi, at de gamle grenser vi har hatt, har vært likeså snevre for vårt vedkommende som for Islands. Det er det faktiske forhold. Det er just de nye grenser som vi har trukket op, som det er strid om, og hvor jeg mener at skal vi opnå et resultat og få håndhevet de nye grenser, så må vi sette oss i respekt hos trålerne. Det går ikke an at et opsynsskib lar det passere når en tråler som "Bunsen" kommer - og det er ikke 2 ganger, men det er 4 ganger den er blitt advart mot å fiske innenfor grensen - og den bare gir en glad dag i advarselen, den peker nese ad opsynsskibet og fortsetter å fiske like godt. Dette står i offentlige dokumenter som foreligger for Stortinget.

Langeland: Det er sjølvsagt vanskeleg for ikkje å segja umogleg å segja noko um saka for den som ikkje er meir inne i det; men eg vil likevel ha sagt at eg trur ikkje eg er åleine her i salen um det vonbrot som me kjende då me såg den nokso magre tilrådinga som er lagd fram her i dag. Eg skal ikkje segja meir um det.

Det som gjorde at eg bad um ordet, var talen til hr. Anderssen-Rysst, som var pessimistisk etter mitt syn. Eg gjorde meg det spursmål: kva er årsaka til dette at her skal vera forhandling i alle desse år, - nemnda sit saman år etter år, ja, me har høyrte det at hr. Hambro sit og skriv og skriv, han skriv fælt mykje, me har høyrte det i år, og det har vore sagt andre år - men når me so får tilrådinga, so vert det ikkje noko serleg av det. Eg sa det er vanskeleg å segja noko um saka, og

det skal eg vedgå; men når eg hørde hr. Anderssen-Rysst tala, kom eg til å tenkja på at eg vilde gjera det spørsmålet - me har nok etterpå fått eit slag svar på dette av hr. Hambro - men eg vilde gjera dette spørsmålet: Kva er årsaka til at saka står so dårleg? Er det gjort feil som no melder seg? Eller kva er årsaka til at det står dårleg? Og kva er det for feil? Det kunde ein gong vera interessant for medlemene av Stortinget å få ei oversikt over kva feil som er gjort, og um det er dårlege feil, og korleis det heile ligg til.

Presidenten: Hr. Dybwad Brochmann har hatt ordet 3 ganger og har nu ordet til en kort bemerkning.

Dybwad Brochmann: Det er beklagelig at hr. Hambro har forandret sitt syn på disse ting - jeg hadde ønsket at han hadde støttet oss som står på den kritiske side. Det var imidlertid hyggelig at han i sitt siste innlegg om kortspill innrømmet at det var tilfelle hvor man spiller med åpne kort, når man hadde gode kort; det var det som var hovedsaken.

At hr. Berg trøster sig med trålerloven, det er bare betegnende for hr. Bergs syn på saken. Jeg tror ikke at trålerloven i sin nuværende form kommer til å føre til noe godt, og derfor stemte jeg foreløbig imot. Men hvad er den dype årsak til at det plutselig er blitt så moderne å tråle på norske fiskebanker? Hvorfor kommer plutselig kundene våre på fiskebankene og henter selv fisken? Fordi man her i denne sal gang på gang har lagt avgifter, eksportavgifter og all slags tyngsler på fisken og fiskeeksporten, inntil utlandet kommer og henter fisken selv. Forleden la vi sådanne avgifter på hvalfangsten - pass nu godt på at ikke utlandet en vakker dag også tar hvalfangsten fra oss. Det er ialfall ikke vår eiendom, de store fangstfeltene hvor vi fanger. Jeg er bange for at hr. Berg vil opnå å oppleve at de lover som han idag er så ivrig og begeistret for, ikke fører til gode positive resultater, som han nu tenker sig.

Sjøli: Jeg har ikke tatt ordet for å diskutere med hr. Hambro om mange eller få hoder har vært med i denne sak; men jeg vil konstatere ialfall den ting, at hvis ikke hr. Hambro er helt nyomvendt, så har ialfall han og jeg vært enige om at det er tvil om der er brukt de riktige hoder til å begynne med i disse saker. Den ting tror jeg ikke kan bortforklares. Men jeg har tatt ordet for å si at det er mange som mener - jeg har ikke vært deroppe - at forholdene tross alt dog er bedre nu enn de har vært i de år som har gått forut. Tross alt er de det. Og når det gjelder, hvordan man skal innrette sig for å få endskap på det, så vil jeg si jeg tror at således som saken nu ligger an, finnes det ikke mere enn en råd for oss, og det er å forhandle oss frem til det vi kan opnå, nettop fordi vi er så utrolig meget svakere enn de som vi har mot oss. For det er vel ikke noen i denne sal som kan tenke sig at vi kan drive det frem på annen måte enn ved å forhandle oss frem og ta det best mulige vi kan opnå? Det kunde være interessant i denne forbindelse å si enkelte ting, selv om man ikke er fisker, men jeg skal undlate å gjøre det.

Kårbø: Eg kann ikkje halda att den merkningen at desse som påstår og påstår på nytt og på nytt at me ikkje har oppnått noko ved forhandling, dei må hugsa nokså stutt. Etter mi meining har me drive England nokso langt i vår favør i desse år som forhandlingane har gått på. Ein har ikkje kunna dra dei so langt som det etter mi meining var ynskjeleg, men me har då fått dei nokså langt frå 1925 og til no, og eg meiner det vilde vera verdt ein freistnad um me enno kunde dra dei eit steg lengere. Går me rettsvegen, er det etter mi meining nokso usikkert korleis resultatet vert. Eg vil ogso minna um at Finnmark og dei nordlege landsluter har fullt so stor interesse av eit godt samhøve og ei venskapleg oppgjerd med England som kysten elles, so ein bør heller ikkje sjå burt frå det. Min konklusjon vert at eg må segja meg samd med dei som har sagt, at me i dette spørsmålet likevel må visa ein del tolmod. Ein bør ikkje etter mi meining slå til i dag og driva saka inn for Haag-domstolen. Det er etter mi meining det verste me kann gjera, i dag.

Presidenten: Hr. Berg har hatt ordet 2 ganger og har nu ordet til en kort bemerkning.

Kr. Berg: Når hr. Kårbø påstår at vi har opnådd sådanne store fordeler ved forhandling med England, så vil jeg spørre: hvilke fordeler har vi opnådd? Når det f.eks. gjelder Finnmark, vil jeg si at den fordel vi har opnådd, det er at fra 1 juli til 1 september er det overhodet ikke lov til å sende ferskfisk fra Finnmark, det vil si den del som ligger øst for Honningsvåg! Det er det vi har opnådd. Når hr. Dybwad Brochmann talte om trålerloven, så vil jeg gjøre opmerksom på, at når han stemte mot trålerloven, så stemte han for at det overhodet ikke skulde være forbud mot å fiske innenfor territorialgrensen, fordi trålerlovens bestemmelser gjelder både innenfor og utenfor territorialgrensen. Det er et bevis på at hr. Dybwad Brochmann ikke har forstått noe av det hele.

Anderssen-Rysst: Den siste ærede taler sa i sitt forrige innlegg at det var forhandlet om saken siden 1925. Enhver vet at det er ikke tilfellet. 1926 bragte den løsning, at man gikk til nedsettelse av en ny sjøgrensekommisjon som så arbeidet videre med saken, og det er sjøgrensekommisjonens innstilling vi arbeider videre med her. Den kom, såvidt jeg husker, i 1931. Og med hensyn til mine pessimistiske uttalelser som hr. Langeland festet sig ved, så vil jeg bare si at min pessimisme på det punkt er en registrering av en erfaring. Vi får huske på at en videnskabelig begrunnet folkerettsopinion støttet det norske standpunkt i Grønlandssaken - allikevel fikk den en så sterk underkjennelse ved domstolen i Haag som den gjorde, og det har medført at jeg for mitt vedkommende må si at jeg har ikke tillit til Haagerdomstolens upartiske avgjørelse, hvor det gjelder konfliktforhold med stater som kanskje har "interesse" for andre stater. Det synes å gå etter interessesympatier. Det gjør sig politiske innflydelser gjeldende, tror jeg, ved avgjørelsene i Haag, og det er derfor jeg frykter den - og ikke minst i et partsforhold som dette.

Kårbø: Hr. Berg må ha fylgt svært lite med i denne sak når han ikkje veit at Englands standpunkt i desse år har utvikla seg i vår favør. Eg vil berre nemna som eit prov at Englands standpunkt den gongen var ei 3-milsgrense dregen etter cirkelbogesystemet, som det heiter. Og når ein då ser på Englands standpunkt i dag, so må me alle vedgå at det har gått nokso langt i vår favør. Og når hr. Berg i samband med spørsmålet um kva fyremuner som var nått på andre kantar, anka over dette at Finnmark var avskoren frå å senda fisk o.s.b., so er det påstandet heilt meiningslaust, for der er tilfellet det, at det same forbodet gjeld for fisk innført til England av britiske trålarar i den same tid.

Hambro: Det var bare 2 bemerkninger. Jeg kan forsikre hr. Dybwad Brochmann og hr. Sjøli om at mitt standpunkt er det samme som det har vært. Men man kan overhodet ikke forfekte noe standpunkt, hvis man vil forsøke å forvanske kjensgjerningene eller se bort fra de omstendigheter som gjør det vanskelig å forfekte den oppfatning man mener er den riktige. Til hr. Kårbø vil jeg bare si den ting, at det er ganske riktig det han sa om at det dengang var tale om cirkelbuesystemet eller envelopesystemet. Men det har funnet en utvikling sted også i Norge, for da admiralstaben dengang uttalte sig om spørsmålet, da uttalte den sig under den forutsetning at sjøgrensen skulde trekkes efter cirkelbuesystemet med grunnlinjer ikke lenger enn 6 nautiske mil.

Komiteen hadde innstillet:

I.

Stortinget bemyndiger Regjeringen til når tidspunktet ansees beleilig, at søke utvirket kgl. resolution om fastsettelse av grundlinjepunkter for beregningen av Norges fiskerigrænse for samtlige de kystavsnits vedkommende hvor sådanne punkter ikke tidligere er fastslått, overensstemmende med de i nærværende indstilling, bilag 1, angivne.

II.

Stortinget samtykker i at den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite træder sammen i høst for at avslutte sit arbeide med sjøgrænsesaken.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Sak nr. 4.

Utenriksministeren vil gi en handelspolitisk redegjørelse.

Statsråd Koht: Det har vore ynsket mitt, og eg tok det for ein skyldnad òg, å gjeva Stortinget fyrr det sluttar so fulle opplysningar som råd er om dei handelspolitiske sakene Utanriksdepartementet har arbeidd med i det siste, og dei spørsmåla som soleis har meldt seg. Den 7 februar greidde eg ut her om dei forhandlingane vi på den tida stod uppi eller serleg

hadde ført fram til endskap, og eg skal i dag òg fortelja både om dei avtalane vi sidan den tid har fått i stand, og om dei spørsmåla vi framleis arbeider med.

Eg tek fyrst dei ferdige avtalane, og eg minner då om at då eg tala her den 7 februar, kunde eg segja at eg venta at forhandlingane med Frankrike skulde bli ført til endes ein av dei næraste dagane. Avtalen vart då òg underskriven den 20 februar, og sidan eg alt den gongen gjorde nøgje greie for alle dei spørsmåla som var framme i desse forhandlingane, treng eg ikkje i dag koma nærare inn på dei. Eg skal berre nemna at avtalen i år er i hovudsaka eins med den vi gjorde i fjor, og som i det store og heile har verka bra, - no berre med litegran auke i kjøpemengdene på baa sidene. Skipnaden med innkjøpa er gjort noko lettare, meir bøyggeleg enn han fyrr var, og so har det kome attåt ein "jamvekt-klausul", soleis at om det skulde bli noko større omskifte i det eine landet med omsyn på innførselsregulering eller pengeverdet, so kan det andre landet krevja ny forhandling om varebyttet. I aller siste augneblinken kom den franske regjeringa med eit ynske om at vi skulde lova gjeva ein fyremun til franske kolonivarer i innførsla vår ifrå koloniane. Det var det uråd for oss å gjera; skulde vi ha freista på å gjennomføra noko slikt, kunde vi ha kome upp i mange vanskar med andre land. Den franske regjeringa tykkest noko krenkt av avslaget vårt, endå vi gav det i so venlege former vi berre kunde. Men vi kunde no visa til at den franske regjeringa ikkje hadde godteke vårt krav i spørsmålet om avgifta på norsk hermetikk, der vi meinte at Frankrike beint fram hadde brote fyresetninga for ein avtale med oss. Og eg trur ikkje vi skal taka denne franske krenkjinga altfor tungt. Verre er det at dei etterpå i Frankrike har auka avgiftene på bladpapir frå utlandet, og at dei dessutan har vedteke å setja ned innførselskontingenten frå nyåret som kjem. I dette spørsmålet får vi samarbeida med Finnland og Sverige og strida imot so hardt vi kan.

Av dei andre handels-avtalane vi har gjort i år, er den fyrste den vi fekk i stand med Polen den 14 mars. Den gjeld i grunnen berre eit einaste spørsmål, - innførselstollen på olje og feitt i Polen. Vi hadde ein avtale frå 8 januar 1935 med Polen om denne tollene; han galdt for kvalolje og kvalfeitt, sildolje og andre slike feittslag, og det var meininga at han skulde stå urikka året ut. Men so hende det at den polske regjeringa tok og førte sume av dei feittslaga som det her var tale om, over til ein annan post i toll-lista si, so dei fekk mangedubbel toll mot fyrr, og dessutan fyreskriv ho i visse fall at feittet skulde vera denaturert. Vi måtte då til å forhandla i fjor haust, og det var vanskelege forhandlingar som sette store krav til fagkunnskapen hos sendemannen vår i Warszawa. Samstundes var det mange vanskar med sjølve innførselsløyvet for dei same varene. Men det lukkast då å nå fram til avtalar i baa spørsmåla, - avtalar som gav den norske feitt-utførsla gode vilkår i Polen: den same låge tollene som frå fyrsten var sett fast i fjor på nyåret, sams for både denaturert og udenaturert vare, og dessutan auke i kontingentane. Alt i hop utan noko vederlag frå norsk side. Men det var no berre naturleg; for Polen sel likevel so mykje meir til oss enn vi til Polen. Denne toll-avtalen trong til

ratifisering; men sidan han ikkje krev noko offer av Noreg, har det ikkje vore turvande å beda Stortinget ratifisera han, - det greidde seg med ratifisering i statsråd. Ratifikasjonsdokumenta er ikkje utbytt endå; men avtalen vart sett i kraft alt ifrå 1 mai i år. Vi tok til å bli noko redd for koss det likevel kunde koma til å gå med feitt-utførsla vår etter dei nye valutaforskriftene som den polske regjeringa ferda ut i slutten av april. Men vi har fått visse for at dei kjem ikkje til å bli nytta til skade for oss.

Den 4 april fekk vi ein handels-avtale med Uruguay. Det var sendemannen vår i Buenos Aires som reiste til Montevideo og fekk i stand denne avtalen, - den fyrste vi har med Uruguay. Han går ut på beste-vilkår for norsk handel og sjøfart deri landet. Dermed blir norske varer fri for gulltolllillegget som kan gå upp heilt til 80 prosent av det vara er verd, og vi får valuta etter ein kurs som ligg 10 prosent under kursen i open handel. Dette skulde då gjera det mykje lettare å få norske varer inn i landet enn fyrr, og samstundes vart det gjeve serskild trygd for at norske sardinar skulde ha same vilkår som franske eller andre. Etter sluttprotokollen til avtalen fekk vi like eins beste-vilkår med omsyn på valutautesling for varene våre, og det vil segja at når land som ikkje har handelsavtale med Uruguay, ikkje får valuta for meir enn 75 prosent av det dei kjøper frå Uruguay, so skal vi få 85 prosent. No var protokollen soleis forma at vi kunde koma til å gjera krav på 95 prosent; for so mykje får Stor-Britannia. Men i røynda skal 10 prosent derav gå til avbetaling på fastfrosne britiske krav, og det uruguayske utanriksdepartementet vende seg difor etterpå til sendemannen vår med fyreteljing om kor umogleg det vilde bli for landet å halda uppe skipnaden med andre land, om vi vilde nytta ut avtalen etter bokstaven. Vi måtte no ottast at om vi stod fast på det som ein gong var skrive, so vilde kanskje heile avtalen slett ikkje bli ratifisert, og vi gjekk då med på å lova at vi fyrebils ikkje skulde krevja valuta for meir enn dei 85 prosent. Likevel er det soleis at for visse varer som vi kjøper, serleg frukt, skal vi få 100 prosent til betaling for utførsla vår. Avtalen er no endå ikkje ratifisert; men vi har då eit grunnlag å byggja på, og det kan vera god grunn til å tru at vi kan få ny avsetningsmarknad i Uruguay.

So fekk vi den 8 juni ein ny avtale med Tyrkia. Vi hadde clearing- og kontingent-avtale med dette landet frå 26 april 1934, og den nye avtalen er i grunnen i hovudsaka ei oppatnying av den gamle. Det har likevel vore mykje plunder med å få han i stand, og det er ymse småspørsmål som det har vore tinging og pruting om. Det viktigaste var at vi på norsk side gjerne vilde få omgjort forskrifta om at oppgjerda på clearinga skulde gå for seg i franske francs; til trygd for eksportørane våre ynskta vi å få dette lagt om til norske kronor, og det fekk vi då til slutt igjenom. Til vederlag måtte vi gå med på å setja inn på kontingent-lista sume papirslag som fyrr var utanfor kontingentane; men vi fekk rimelege mengder sett fast, so vi kan ikkje klaga. Dessutan fekk vi noko friare hender enn fyrr med oppgjerd for kapitalkrav, so vi lettare kan hjelpa eksportørane våre, om det trengst. Denne avtalen tok til å gjelda straks den 12 juni.

I denne sammenhengen må eg nemna ein serskild liten avtale med Sverige, - eg sa nokre ord om denne avtalen alt den 9 juni i Odelstinget - ein avtale frå 15 mai om lange-utførsla vår dit. Det er ei sak som det har vore tale om eit par gonger fyrr her i Stortinget. Ein kan ikkje segja det er noko svært stor sak, reint økonomisk set - ikkje meir enn nokre få hundre tusen kroner; men den måten Sverige hadde teke ho på, vekte beiske kjensler her i landet, og stengsla for lange-utførsla råka hardt der ho råka, d.v.s. på Sunnmøre og i Ålesund. De hugsar at i desember 1933 hadde Sverige lova at vi skulde få innførsels-løyve for so mykje fersk lange til spil-longe som svara til 40 prosent av den longa som den svenske importøren hadde kjøpt av svensk-fanga lange. Men so tok dei svenske fiskarane sjølve til å tilverka longa si til spil-longe, og so var det ingen svensk importør som kunde kjøpa noko av den norske. Vi hadde i åra 1933, 1934 og 1935 ikkje fått selt meir enn 100-150 tonn norsk lange, når vi åra fyrr hadde kunna koma upp i både 800 tonn og meir. Regjeringa har arbeidd med saka i meir enn halvtanna år, og har på ymse måtar gjort fyreteljingar i Sverige. Vi skjønnte nok at den svenske regjeringa hadde sine vanskar i denne saka, sidan det galdt levemåten for mange svenske fiskarar. Men vi måtte då tenkja på våre fiskarar, og dessutan kunde vi ikkje la vera å minna om at lange-avtalen frå 1933 var sambunden med visse fyremuner som vi gav svenske fiskarar i Noreg. Til slutt fekk vi då sendt serskilde forhandlarar til Stockholm, - det var fiskeridirektøren og formannen for salslaget til eggafiskarane på Sunnmøre. Desse forhandlingane førte til at den svenske regjeringa gav trygd for at det skulde bli innført 300 tonn norsk lange til spil-longe i den fiskesesongen som vi no er inne i, og det same skal gjelda for dei norske åra òg, om ikkje avtalen blir uppsagd. Eg må segja at eg var ikkje so svært nøgd med dette resultatet; men eg la då avtalen fram for dei serskilt interesserte her i landet, og sidan dei rådde til å godtaka han, so let eg han bli stadfest. Sjølv sagt kan vi ikkje nøyda altfor mykje av den norske longa inn på Sverige, for dei har ikkje bruk for meir enn omlag 1700 tonn isaman til spil-longe. Men det er då ei utviding for ein ny norsk marknad som soleis er stengd.

Dei fleste av dei avtalane som eg til no har tala om, har i grunnen ikkje gjeldt so svært store interessor for Noreg, - i det minste ikkje av dei største, - so nær som avtalen med Frankrike. Men no kjem eg fram til den siste og viktigaste av alle dei nye avtalane etter den franske, - ein som gjeld store livs-interesser for Noreg, - avtalen med Spania.

De hugsar at eg tala om forhandlingane med Spania både den 24 juni i fjor og no sist den 7 februar, og i røynda har vi halde på å forhandla der nere no i halvtanna år, so det er ein lette å vita at vi no endeleg har fått ein fast avtale. I siste statsrådet var det vedteke å senda fram ei serskild stortingsmelding om denne avtalen - eller rettare: desse avtalane; for det er to av dei. Stortinget får då dermed nøgje greie på kva avtalane går ut på; men eg trur det kan vera nyttig her å fortelja litegran meir om koss dei kom i stand, og kva det var for spørsmål som serleg vart dryft. Forhandlingane var uvanleg flokute, og det var so mange omskiftingar i dei, so ein gjerne kunde skriva ei heil bok om dei. Dei øvde

forhandlarane som til slutt førde dei til endes, har sagt at det var dei vrangaste forhandlingane dei nokosinne har vore med på, og eg vil få lov å nemna her med namn dei to mennene som serskilt har æra for at avtalane til slutt vart so greie og sopass rimelege som eg trur ein kan segja dei er: ekspedisjonschef Smith og byråchef Prebensen. Sjølv sagt har det falle ei god arbeidsbør på sendemannen vår i Madrid òg. Dessutan hadde ombodsmennene for Utanriksdepartementet med seg til hjelp representantar for kleppfiskeeksportørane, for bladpapirfabrikantane og for Norsk Hydro, og her heime måtte spørsmåla heile tida bli dryft med Handelsdepartementet, Vinmonopolet og Clearingnemnda. So det er mange krefter som har verka med til resultatet. For min personlege part må eg vedgå at eg kom til å vera mindre med i arbeidet enn eg i slike tilfelle helst vil; for eg var ein stor part av tida nett i dei viktigaste månadene burte på utanlandsferd. Men det er greitt at både for forhandlings- instruksen og for det endelege vedtaket har eg det ansvaret som ein departementschef skal ha.

Det som i fjor var hovudsaka i forhandlingane, det var dei varemengdene, dei kontingentane, som kvart land vilde ha det andre til å kjøpa hos seg. På vår side sette vi mest inn på å drive upp kleppfisk-utførsla vår; det var naturleg, for vi har ikkje større marknad for kleppfisken enn den pyreneiske halvøya, og der får vi betre pris på han i Spania enn i Portugal. Det er andre varer òg vi må og vil selje til Spania; det er slikt som nitrat frå Norsk Hydro, cellulose, bladpapir o.a. Men det er eit livsspørsmål for fisket her i landet å ha so stor ein marknad som råd er i Spania. Spanjolane på si side sette vinen i fremste rekka; men dei òg har då andre varer attåt å selja, - salt, ris, frukt o.a.

Men so hugsar De kanskje at då eg greidde ut om forhandlingane i fyrstninga av denne tingsamlinga, nemnde eg at det var eit anna spørsmål som meir og meir sprengde seg fram og tok fyrste romet, - det var spørsmålet om betalinga for varene. Det hadde vorte slike vanskar med valutaen i Spania so dei norske eksportørane i røynda ikkje hadde fått betaling på åtte månader, og det var ikkje kontingentavtale, men betalingsavtale som vart det brennande kravet. Det er lita hjelp i å selja om ein ikkje får pengar! Alt i februar vart det klårare og klårare for alle dei serskilt interesserte at på den måten dreiv det fram imot ein skipnad med clearing, oppgjerd med vare mot vare. Det måtte føra med seg ei nedskjering i den norske utførsla, for vi hadde i dei siste åra kome til å selja meir til Spania enn vi kjøpte derifrå. Men skilnaden hadde likevel i det heile jamna seg noko ut, og i 1935 hadde innførsla vår ifrå Spania vorte mest likso stor som utførsla vår dit, so for so vidt kunde det vera den laglegaste tida å taka clearinga nett no.

Sidan vi no hadde so store skuldkrav ståande inne i Spania, galddt det om for oss å koma i veg med nye forhandlingar so fort som råd var, og etter dei fyrebils dryftingane vi hadde i Madrid straks fyre jul, persa vi no på med krav om endelege forhandlingar ifrå februar og utetter. Det drygde endå lenge fyre vi fekk koma i gang; det skreiv seg mykje ifrå dei ustøe og omskiftelege politiske vilkåra i Spania. Vi måtte nytta både trugsmål og godord fyrr vi endeleg fekk fast lovnad om forhandling. Og endå kom all uroa i politikken til å meinka og

seinka avgjerdene mykje. Ikkje å tala om at nett med det same vi hadde nådd fram til ei semje slik at ein hadde grunnlag for avtale, då tykkest heile grunnlaget ramla med store pålegg i toll-avgiftene som den nye spanske regjeringa då, i dei siste dagane av mai, sette fast.

Forhandlarane våre heldt no på i Madrid ifrå 20 april. Dei spanske ombodsmennene sa då straks ifrå at dei vilde ha clearing-avtale, og det var vi budde på, so vi gjorde ingen vanske med sjølve grunnkravet. Men det som var det leie var at Spania nekta å gjeva det minste valuta fri til å løysa inn dei fastfrosne norske skuldkrava, - det var omlag 15 mill. pesetas eller meir enn 7 1/2 mill. kroner; det meste av det var gjeld til Norsk Hydro og til kleppfisk-eksportørane. Skulde dette bli strengt gjennomført, so ingen ting kunde bli betalt for norske varer fyrr all den gamle gjelda var uppgjort, då vilde det vera ein rein katastrofe for den norske utførsla, og dessutan vilde då den eine vara lida for den andre, soleis at t.eks. papirfabrikantane ikkje kunde få utført noko fyrr Norsk Hydro var betalt. Dertil kom at spanjolane vilde ha inn på clearinga allslags kapitalkrav og attpå all skipsfrakt; for dei vilde ha jamvekt ikkje berre i handelstilhøvet, men i sjølve betalingstilhøvet millom dei to landa. Nå, dette kravet om å taka fraktane inn på clearinga kunde no vi vega upp med dei utgiftene som norske skuter har i dei spanske hamnene, og etter spanjolane hadde gått med på at frakter på norske skuter som ikkje kom ifrå eller ikkje gjekk til Noreg, skulde bli haldne utanfor clearinga, vart det ikkje lenger noka større motsetning på dette punktet. Vi fekk dei dessutan med på visse avgrensingar og lempingar i spørsmålet om kapitalkrav, so det har òg vart mogleg å få ei semje.

Ein serskild vanske var det at spanjolane vilde ha all gamal gjeld fri for renter etter innbetalinga på clearingkonto, jamvel om kontraktane millom kjøpar og seljar hadde fyreskrive renter i ventetida. Det var eit juridisk spørsmål om staten kom i ansvar dersom han gjekk med på å gjeva avkall på rentene, og det spørsmålet vart lagt fram bl.a. for Justisdepartementet her heime. Dei lovkundige sa at det tykkest ikkje koma noko økonomisk ansvar på staten for den skuld, og forhandlarane våre kunde då bøyggja seg for det spanske kravet i dette stykket.

Jamsides med alle clearingspørsmåla er det sjølvsagt at kontingentspørsmåla òg kom upp. Og det er mest ikkje til å tru kva det var for framlegg spanjolane her frå fyrsten kom med. Dei baud oss at vi skulde få innføra 8000 tonn kleppfisk om året mot at vi kjøpte 550 000 liter vin, og kjøpte vi 700 000 liter vin, skulde vi få innføra 10 000 tonn kleppfisk; for 800 000 liter vin skulde vi få koma upp i 12 000 tonn kleppfisk. Når vi hugsar på at vi i 1934 og 1935 hadde hatt ei avsetning på ei 12-13 000 tonn kleppfisk i Spania, og at vi samstundes berre hadde kjøpt ei 4-450 000 liter vin, so skynar ein lett kor skamlaust dette spanske tilbodet var. Men endå var ikkje dette nok; dei vilde dessutan leggja på oss faste pliktkjøp av salt og ris og kork, - av kork halvparten av heile innførsla vår, når vi fyrr berre hadde teke noko slikt som ei 20 prosent frå Spania, og so hadde dei endå ei rekkje med tollnedslag og fraktnedslag og andre fyremuner, og dei vilde ha full opning

for den private vininnførsel, - ja eg kan ikkje gjeva meg til å rekna upp alt dei kravde.

Nå, det er greitt at heile denne lange kravlista måtte bli blankt avvist av dei norske forhandlarane. Og om det so galdt mykje om for oss å få varene våre, serleg kleppfisk, inn att på den spanske marknaden, so var vi no ikkje so heilt valdgjevne spanjolane lell. Spanja treng då til mange av varene våre, og det har sjølv hatt ein betre og betre kjøpar hos oss. Det har bruk for kleppfisk vår; for den kvaliteten det får ifrå oss, kan det elles berre få ifrå Færøyane og Island - i den siste tida for resten i nokon mun yver England. Men det tek alt no heile den færøyske kleppfiskproduksjonen og kan ikkje få meir derifrå, - det er likso mykje ifrå Færøyane som ifrå Noreg. Og det ligg i dagen at Spanja har mykje større vinning av å kjøpa ifrå Noreg enn ifrå det vesle fatige Island som aldri kan kjøpa so mykje att, - det er difor at kleppfiskinnførsel frå Island gjekk ned til mindre enn halvparten frå 1934 til 1935. Andre varer må Spanja like eins taka ifrå Noreg; det innfører soleis halvparten av bladpapiret sitt ifrå oss, og det treng vel til kunstgjødninga herifrå. Det skulde soleis vera klårt nok at båe partane hadde bruk for handelsavtalen. Den tvangen som låg på oss, låg nærast i dei vanskane det var med å få betaling frå Spanja.

Vi forhandla oss då til slutt fram til ein avtale som sette minstekontingenten vår av kleppfisk til 10 000 tonn, og då skulde vi til vederlag kjøpa 500 000 liter spansk vin. For kvart 50 000 liter vin vi so kjøpte attåt, upp til 650 000 liter, skulde vi få selja 1 000 tonn kleppfisk til, upp til 13 000 tonn. Dermed har vi då høve til å nå upp i den største utførselsmengda vi har hatt i dei siste femtan år. For vinen er det verdt å merka at spanjolane frå fyrsten vilde ha ei serskild trygd for heitvinen sin; dei kravde at minst 80 prosent av vininnførsel vår ifrå Spania skulde vera heitvin. Men etter kvart kom dei under pers av lettvinprodusentane i landet, og dei let då det norske Vinmonopolet sjølv få avgjera kva slags spansk vin det vilde kjøpa, no berre med det vilkåret at lettvininnførsel ikkje måtte bli minka til fyremun for heitvinen, - soleis den reint motsette tanken av det som var det fyrste kravet. Eg må elles nemna at når eg her har tala om vin, so er det meint både vin og brennevin sams, - det går alt inn under den same kontingentmengda.

Men det som endå her er viktig, det er at når spanjolane frå fyrsten hadde kravt at bandet på den private heitvininnførsel til Noreg skulde bli burtteke, so gjekk dei til slutt med på at det bandet som vi med einseitig avgjerd hadde lagt på den private heitvinen frå Spania i november 1934, det skulde no like eins gjelda for den private lettvininnførsel. Det logiske i dette på spansk side var at båe vinslaga på den måten vart likt medfarne. Men vinningen for det norske Vinmonopolet er stor og verdfull. Det blir no berre lettvininnførsel frå Frankrike som kan gå gjennom dei private agentane, og Vinmonopolet står sterkare enn fyr når det vil freista få den òg burt. Det er knytt ei rekkje med vilkår til denne oppgjevinga av privat vininnførsel frå Spania; men det er alt i hop vilkår som berre er rette og rimelege og ikkje inneheld

noko slag oppgjeving på norsk side, so eg skal ikkje gå nærare inn på dei.

Avtalane om varebyttet og om clearing-uppgjerda gjev openberre fyremuner til norsk kleppfisk på den eine sida og til spansk vin på den andre sida. Dei norske forhandlarane har hatt instruks om at dei skulde setja kleppfisk-utførsla framfor anna utførsel; for vi reknar med at det er serskilde samfundskrav som den norske staten på den måten bør verja. Elles har vi fått fastsett visse minstekontingentar for cellulose, kvalolje, ost og huder. På den andre sida har Vinmonopolet lova at det skal taka tridjeparten av flaskekorkane sine frå korkplater som er innførde ifrå Spania. Og så har vi slege fast dei tollavgiftene som i 1934 vart vedtekne for visse fruktvarer. Det er klårt at utførsla vår kan auka di meir vi kjøper frå Spania; men utanfor dei faste kontingentane har vi mått gjeva Spania fridom til å velja dei varene det helst vil ha, - det var no i grunnen berre rimeleg.

Eitt av dei vandaste spørsmåla var koss vi skulde få halde uppe utførsla vår til Spania i det halvåret som endå er att av 1936. Og det er då skipa soleis med clearinga at heile utførsla vår kan bli 75 prosent av det ho var i fjor. Det vil segja for kleppfisken at vi i dette året kan koma upp i 10 000 tonn, og meir vilde det ikkje vera rimeleg å tenkja på; vi har i fyrste halvåret utført 2 500 tonn, og vi kan då i siste halvåret endå senda 7 500 tonn. På den måten kan dei fastfrosne krava bli gjort upp på rimeleg tid, og i 1937 kan vi nytta ut kontingentane våre heilt; men vi må vera tolmodige med betalinga, det er tydeleg nok.

Heile skipnaden med clearinga skal eg ikkje gjeva meg til å greia ut i det einskilde. Eg må berre nemna at Spania gjev kurstrygd for dei pengane som er innbetala i framand valuta, det blir då helst engelske pund. Elles bygger skipnaden på mønster ifrå ulike kantar, serleg dei spanske clearing-avtalane med Stor-Britannia og Belgia og den norsk-tyske avtalen. Eg trur ein torer segja at den nye spansk-norske avtalen er meir tøygjeleg enn dei andre, so han kan lempa seg betre etter skiftande vilkår.

Eg har no her tala som det var ein einaste avtale det var spørsmål om. Men i røynda er det ein serskild handelsavtale og ein serskild betalingsavtale og dertil ymse notar, og eg må då peika på at sume av dei kjøppliktene det her er tale om, ikkje er lagt på den norske staten, men på Vinmonopolet; det kan gjera dei noko meir makelege for oss.

Det var den 5 juni at sendemannen i Madrid fekk kongeleg fullmakt til å skriva under på avtalane som då var ferdige. Men det vart ikkje fyrr 13 juni at han fekk skriva under. For i millomtida sette den spanske regjeringa sendemannen sin her til å persa på oss at vi skulde setja upp vin-kontingenten med 100 000 liter. Eg skal ikkje skildre for ei dårande talekunst den spanske sendemannen utfolda då han kom til meg med dette, - koss han freista både yvertyda meg med praktiske grunnar og vinna hjarta mitt for ynskemåla sine. Ja, eg svara so vakkert eg berre kunde med å lovprisa den gode spanske vinen som visseleg vilde selja seg sjølv, og med å forsikra han om den inderlege venskapen min for landet hans. Men eg nekta plent å auka vinkontingenten med ein einaste liter. Vi tok no slett

ikkje dette spanske kravet i den tolvte timen so sers høgtideleg i departementet; for vi hadde fått ein nyss om at det ikkje var so heilt ålvorleg meint. Den spanske regjeringa hadde kjent seg nøydd til å koma med det for di vinprodusentane hadde reist eit skrik i pressa om at dei vart so skammeleg snytt med den norske avtalen, og regjeringa vilde berre kunna forkynna at ho hadde gjort alt som stod i hennar makt. Men eg kan ikkje segja at eg tykkjer dette var noko fint gjort, at ho soleis vilde fri seg sjølv med å ropa på at det var desse nordmennene som var so urimelege og vrange; det kan bli til mein for oss ein annan gong.

Avtalane og notane vart då underskrivne den 13 juni, og heile semja tok til å gjelda den 20. Eg vonar at det dermed skal vera ro i handelssamkvemet vårt med Spania for ei god tid frametter.

Eg har fyrr her i Stortinget peikt på at når Spania no hadde vorte so forhippa på å få fastsett pliktkjøp for vinen sin her i landet, so var det i det minste i nokon mun for di det vart egga fram av den portugisiske vinkontingenten som vi hadde gått med på i 1934. Av andre grunnar òg var det naturleg at det vart eit visst samanheng millom forhandlingane med Spania og Portugal. Det vi tapte i kleppfisk-utførsel til det eine landet, måtte vi freista vinna att i det andre. Og i spørsmålet om vin-kontingenten var det endefram samband, sidan vi hadde lova Portugal at det skulde få minst 83 prosent av heile det norske heitvinkjøpet. Til opplysning om samhovet kan eg nemna at om vi vil halda oss innanfor minstekontingenten som er sett for heitvin frå Portugal, 2 890 000 liter, so må vi ikkje kjøpa meir enn ei 590 000 liter ifrå andre land, og det vil segja at vi må avgrensa heitvinskjøpet vårt ifrå Spania til omlag 400 000 liter. Dette svarar so nokolunde til det normale kjøpet vårt derifrå, og resten av vinkontingenten ifrå Spania må vi då leggja på lettvin og brennevin.

Den 7 februar fortalde eg Stortinget om dei forhandlingane som vi hadde ført med Portugal i november og desember i fjor i samhøve med det pålegget Stortinget hadde gjeve Regjeringa. Og sidan har det i grunnen ikkje vore svært mykje forhandling, - noko for di vi måtte sjå kva vi kunde få ut av forhandlingane med Spania, og noko for di vi måtte venta på å sjå kva resultatet vilde bli av det som var omhandla med Portugal i fjor.

Eg vil minna om at fyrste - og vel difor viktigaste leden - i forhandlingspålegget frå Stortinget i fjor gjekk ut på at Regjeringa skulde få prisleis i Portugals-avtalen for den norske kleppfisken laga til soleis at ho kunde bli "tilfredsstillende for norske interesser." Det var skilordet om at kleppfisken vår skulde bli seld etter prisen på verdensmarknaden som det spurdest om. Forhandlingane i fjor slutta med at portugisane baud seg til, betala 1 sh. 6 d. meir for ballen (60 kg.) enn for islandsk fisk og i alle tilfelle ikkje mindre enn 30 sh. 6 d. Dette vilde dei likevel ikkje gjeva ifrå seg skriftleg, og i Utanriksdepartementet hadde vi lite tru på at berre ein munnleg lovnad kunde vera noko å byggja på. Kleppfiskeksportørane sjølve trudde på det, og i fyrstningi av februar gjorde dei avtale på dette grunnlaget med den portugisiske kleppfiskcentralen. Fyresetninga var då at

portugisane etter desse prisane skulde kjøpa ifrå Noreg 20 000 ballar om månaden, og det vilde svara til 14 400 tonn om året, nokolunde nøgje det som Portugal i avtalen frå 1934 hadde bunde seg til å taka ifrå Noreg (40 prosent av heile kleppfiskinnførsla si), men som det i det fyrste året ikkje nåme nær hadde teke. Det er meg ei gleda å segja at portugisane har halde lovnaden sin retteleg godt. Endå vi i januar berre hadde fått selt dit 200 tonn, har heile utførsla for dei fem fyrste månadene av året kome upp over 5 000 tonn, og det er då god von om at vi dette året skal få heile den kvoten vi har krav på. Den prisen vi har fått for kleppfisken, har ikkje kunna dekkja produksjonskostnaden, og staten har betala ein kvart million kroner i tilskot. Men vi har soleis kunna halda utførsla uppe og det var no ikkje ventande at portugisane skulde vilja betala so svært mykje meir for den norske enn for den islandske kleppfisken. Eg trur difor ein torer segja at det har lukkast for Regjeringa so nokolunde å oppfylla det fyrste pålegget Stortinget hadde gjeve ho for Portugals-avtalen.

Den andre leden i pålegget gjekk ut på å freista få i stand "en ordning av hetvinsimporten til Norge som kan være i overensstemmelse med Portugals erfaringsmessige procentvise andel i så henseende." Eg trur no at røynslene våre frå forhandlingane med Spania syner at det er nett den bundne prosenten vi helst må prøva å bli kvitt; so kan vi etterpå kanskje få minstemålet for den faste kontingenten ned. Men til no har vi ikkje greidd å få noko av dette brigda. Her må eg elles peika på at den kontingenten som vart sett i 1934, innpå 3 millioner liter heitvin om året, i det siste har vorte ikkje fullt so urimeleg som han den gongen var. For eit år sidan måtte ein segja at han var sett omlag 1/2 million liter for høgt. Men sidan den tid har heitvinsbruket her i landet auka so mykje - med ei 300 000 liter - so det kjem nærare og nærare upp imot kontingenten. Ein kan like dette vel eller ille, - for min part er eg so avhaldsvenleg so eg likar det ille, - faktum er at sjølve auken i vindrikkinga her i landet har ført oss noko nærare den skipnaden Stortinget uttala ynske om i fjor. Likevel har Regjeringa halde det for ein skyldnad å arbeida for at dette pliktkjøpet for portugisisk heitvin skulde bli minka.

Eg nemnde i februar at det i desse forhandlingane hadde kome upp eit spørsmål om at Noreg kanskje kunde få nedslag i vinkontingenten med å kjøpa portugisisk korn eller mjøl i staden, og dette spørsmålet har no vore dryft nær sagt ustanseleg sidan. Kornmonopolet hos oss har vore viljugt til å kjøpa; men noko endeleg svar har vi ikkje kunna få ifrå Portugal. Vi sende prøver dit ned på det formjølet vi kunde ynskja å taka; men prøvene vart sumla burt so dei kom ikkje fram til dei rette myndigheitene. Det er i det heile ikkje alltid lett å få svar der i landet so fort som vi gjerne vilde, so alle dryftingane tek ei syrgjeleg tid. Men Utanriksdepartementet og legasjonen arbeider då jamt med saka, og no som vi er ferdige i Spania, er det kanskje von til å nå fram til endskap i Portugal òg.

Eg vil likevel leggja attåt at eg ikkje trur vi bør persa altfor hardt på i Portugal for det fyrste. Eg trur vi fyrst må freista tryggja kleppfisk-utførsla vår på andre kantar. De har set av dei opplysningane eg her har gjeve, at vi på den

pyreneiske halvøya ikkje kan rekna med å få avsett meir enn i det høgste ei 27 000 tonn kleppfisk om året, - i det året vi no er inne i ikkje meir enn ei 24 000 tonn, når eksportørane våre normalt vil rekna med 30 000 tonn. Fyrr vi reiser nokon ny strid med Portugal, bør vi nok difor sjå kva marknad vi kan vinna i andre land.

For berre fjortan dagar sidan har eg sendt instruks til sendemannen vår i Brasil om å taka upp forhandlingar om ny handelsavtale med dette viktige landet. Den avtalen vi hadde frå fyrr med Brasil, frå 1931, vart sagt upp no i år so han sluttar å gjelda frå 1 august som kjem. Den brasilianske regjeringa har vedteke og kunngjort at ho vil gå over til ein ny handelspolitikk; ho har sagt upp alle dei traktatane som bygger på bestevilkår-prinsippet, og i staden vil ho ha avtalar som set upp lisensar, kvoter og kontingentar. De ser det er den politikken som meir og meir tek makta i verda, og vi må dansa etter anten vi vil eller ikkje. No kan vi vel gå ut ifrå at det som Brasil vil krevja av oss, det er ei trygd for kaffe-utførsla si. De hugsar at vi alt i fjor haust måtte gå med på eit stort omframt kaffekjøp i Brasil, so mykje vi kunde få ut alle dei fastfrosne skuldkrava vi hadde der; vi tok på oss å kjøpa ei 50 000 sekker kaffe attåt dei 36 000 som vi til vanleg tok derifrå. Dermed kunde vi då òg koma i gang att med den utførsla vår dit som elles heldt på å skrokne reint i hop for di vi inga betaling fekk. No kan vi vel ikkje godt halda på kvart år å kjøpa so mykje brasiliansk kaffe som vi tok i fjor, - meir enn 80 000 sekker, når heile kaffe- innførsla vår er godt og vel 300 000 sekker om året. Det vil segje: brasilianane sjølve trur dei kan få oss til å kjøpa minst 125 000 sekker av kaffen sin, - det er no å setja reint for store krav til kaffe-drikkarane våre. Men det skulde vera mogleg for oss, etter det eg kan skyna å by oss til å kjøpa 60 000 sekker om året, - so mykje brukte vi å taka ifrå Brasil nokre år tilbake. Til vederlag måtte vi då krevja at Brasil kjøpte ei 4-5000 tonn kleppfisk om året ifrå oss. Det vilde svara til det som Brasil brukte taka ifrå oss for nokre år sidan, medan utførsla vår dit dei siste par åra har vore mykje mindre. Eg gløymer ikkje at vi har andre varer òg som vi sel til Brasil, serleg papir. Men vi må taka med i rekninga at Brasil i dei siste år har bygd upp ein heimleg industri som gjer at dei har mindre og mindre bruk for norske industrivarer. Det er difor kleppfiskavsetninga det gjeld mest om å verja, og den skulde ha ein naturleg marknad der i landet. Vi torer då òg tru at Brasil sjølv vil sjå seg meir gagn i å taka den norske kleppfisken i staden for islandsk eller newfoundlandsk; for Noreg har gjenom alle åra vore ein fast og god marknad for brasilianske varer, serleg kaffe. So det blir då kleppfisk og kaffe som der må stå imot einannen.

Elles har vi forhandlingar om kleppfisk-utførsla vår på Cuba. Det vil segja, dei står stilt just no, ikkje berre for di representanten vår der no på heitaste sumaren bur i det andre landet som han representerer oss i, - Mexico, men aller mest for dei politiske omveltingane som nyleg har gått for seg der burte. Eg trur vi greier oss bra på Cuba. Men samstundes trur eg vi bør leggja arbeid på å vinna nye marknader for kleppfisken vår på den kanten av verda, - det er vel ikkje berre cubanane der burte som kan koma til å lika norsk

kleppfisk? Difor er eg glad for at Stortinget har gjeve pengar til å senda ein handelsutsending til statane kringom det Caraibiske Havet; får vi ein dugande kar der, må han kunna gjera nytte for seg. Men det kan nok henda at vi dessutan bør styrkja den diplomatiske representasjonen vår på dei kantane. Det er ein veik representasjon berre å ha ein chargé d'affaires ad interim, ikkje so mykje som ein sjølvstendig chargé d'affaires dessmeir, i land der vi har sopass mykje skipsfart og som kan og bør bli sopass viktige for handelen vår. Eg trur det vilde løna seg å setja inn meir styrke der burte, og eg veit at t.eks. Mexico vilde møta slike tiltak med godvilje.

Av andre statar som vi har forhandla med i denne tida, må eg endå nemna Romania. Der har vi fastfrosne krav på ei 7- 800 000 kroner, og valutavanskane har gjort at den norske utførsla dit reint har stoppa opp. Sidan vi fekk ein serskild chargé d'affaires der i fjor haust, har vi halde på med forhandlingar om å få ei løysing. Vi baud oss til å kjøpa mais der for mykje meir enn Romania skyldte oss; men prisen vart so altfor høg, og endå skulde dei norske kravsmennene ikkje få dekking for meir enn halvparten av det dei hadde ståande, so heile denne skipnaden fell i fisk. Sidan har det vore spørsmål om å kjøpa bensin og andre oljevarer beinveges derifrå. Men det syner seg uhorveleg vanskeleg å få noko slag skikkelege avtalar i stand, - vi får no freista endå ei stund.

På Balkanhalvøya er det andre land som vi til no ikkje har hatt stort å gjera med, men som det kanskje kunde vera nytte i å søkja meir samkvem med, - det er Jugoslavia og Bulgaria. Eg tok personleg upp her i vinter ein tanke om å få ein handelsavtale med Jugoslavia. Det var noko for di eg visste at ein part av den turrfisken vi utførte til Italia, i røynda gjekk til Jugoslavia, og no som sanksjonane mot Italia sperrer utførsla vår dit, vilde det vera naturleg å freista selja turrfisken beinveges til Jugoslavia. Noko var det dessutan for di eg hadde høyrte av folk som ferdast der nede, at det var eit ynske i Jugoslavia om å koma i nærare samkvem med Noreg. Eg skreiv om saka til Handelsdepartementet den 5 februar, og då handelsråd Johannessen likevel skulde på dei kantane, fekk han pålegg om å høyra seg fyre koss det kunde stå. Vi fekk då til svar at det jugoslaviske utanriksdepartementet gjerne vilde ha ein handelsavtale med oss, og det har vore tale om at ein utsending derifrå skulde koma hit. Vi ventar han hit i slutten av august, og då får vi sjå om det kan bli noko ålvor med det. Då eg var i Genève no i fyrstninga av månaden, kom ein representant frå utanriksdepartementet i Bulgaria og tala om eit mogleg samarbeid. Kan det ikkje bli so svært mykje av det, so er då noko betre enn ingen ting.

Når eg no her i dag har tala so mykje om kleppfiskutførsla vår, so må eg til slutt segja nokre ord om tilhøvet vårt til det landet som i denne handelen er den største medtevlaren vår, - Island. Vi møter den islandske tevlinga på alle kantar, og mange stader har den islandske kleppfisken greidd å trenge den norske til sides, i det minste for ei tid. Han har den fyremunen at han blir seld billegare, og grunnen til dette er vel helst at produksjonen kostar mindre; det kan vel gjera sitt at islendingane mest driv fisket

sitt med trål. Kvaliteten er det noko ulike meiningar om; om vi her i landet gjerne vil segja at kleppfisken frå Island er noko næringsfatigare for di han har meir vatn i seg, so er det andre som likar han betre for di han er kvitare. Men om so den islandske fisken i visse måtar er meir lettseld enn den norske, so har Noreg i all handelspolitikken den svære fyremunen at det kan by andre land so mykje meir vederlag i avsetning for deira varer, og dette har nok ein avgjerande fyremun nett i dei siste tidene då alle land spør etter vederlag for det dei skal kjøpa. Når vilkåra er slik, kan tevlinga lett bli til skade for baa partane; ho kan tvinga Noreg til å selja kleppfisken sin til underpris, og ho kan driva Island ut or naturlege marknader. Her skulde då vera fyresetningar for eit samarbeid millom dei to partane.

Stortinget hugsar at det i fjor sumar vart gjort ein freistnad på å finna grunnlag for slikt eit samarbeid, og eg trur ein torer segja at dei norske ombodsmennene gjorde alt dei kunde til å få ei semje i stand. Men den gongen var islendingane kaute og vilde ikkje vera med på nokon ting, og til slutt braut dei forhandlingane tvert av. Den gongen stod det endå soleis at dei tykkest kunna tevla oss ut både i Portugal og i Spania, og dei rekna med stønad av engelske bankar. Men sidan har vilkåra snudd seg. Både Portugal og Spania har set seg best tent med å fremma den norske handelen, og dei engelske bankane har drege seg tilbake. Dessutan har det synt seg at Island fekk ikkje den vinninga det hadde vona på av at det ikkje var med i sanksjonane mot Italia; for Italia hadde lite valuta å avsjå til fiskekjøp i det heile, og i røynda fekk Island selt mindre til Italia i denne tida enn fyrr. So hende det at den islandske handelsministeren kom til meg her i Oslo for ein månad sidan og tok oppatt tanken om samarbeid. Det var ein heilt uformell samtale som ikkje skulde binda nokon av partane; den islandske ministeren vilde vel helst kjenna seg fyre koss vi no i Noreg stod til tanken. Men eg fekk ei levande kjensle av at islendingane ikkje var so kaute lenger, og at dei skyna det var ikkje berre vi som hadde bruk for samarbeid. Ministeren nemnde sjølv at ein måtte stila på å få både Færøyane og Newfoundland med i samarbeidet, om berre Noreg og Island fyrst kunde bli samde. Og eg for min part sa at eg trudde ikkje det kunde bli spørsmål om berre ei tosidig semje; vi måtte heilt frå fyrsten få dei andre med, - om eg so med det same peika på at det var vanskeleg å få avtale med Newfoundland som hadde utførsla si so ringt organisert. Eg visste - men eg nemnde det ikkje for den islandske ministeren - at Portugal hadde varskudd om at det vilde gå ifrå kjøpeavtalen med dei norske kleppfiskeksportørane, om dei gjorde pris-avtale med islendingane. Og det er nett dette som er ei hovudsak, at ingen prisavtale lèt seg setja igjenom, om ikkje alle seljarane er med i han. Her ligg då ein stor vanske. Men etter dei røyntslene islendingane har gjort i dei siste åra, at det nyttar ikkje berre å by fram vara si billeg, blir dei kanskje noko lettare å forhandla med.

Eg vil elles ikkje dylja for det som eg veit, at det har samla seg upp hos islendingane mange beiske kjensler imot nordmennene. Eg har merka dette på mange måtar, og eg tykkjer ikkje det er gledeleg. Dei er vonde for at den norske staten

beint fram har gjeve stønad til kleppfiskeeksportørane våre so dei ikkje skulde tapa for mykje på avsetninga si til Portugal, endå dei har teke høgare pris enn islendingane. Og dei har klagd på at dei islandske fiskarane i Norskehavet ikkje får lov å selja silda si i Noreg. Dei varskudde alt for eit år sidan om at dei ynskte handelsavtalen med Noreg brigda; men etter mykje strid har dei då late vera å segja han upp. Handelen vår med Island har minka ikkje so lite i dei siste åra, både utførsla og innførsla. Framleis er utførsla vår til Island større enn innførsla derifrå; men vi betalar då alt vi kjøper, medan vi har store fastfrosne skuldkrav på Island, og Island har set seg nøydt til å flytja mykje av innførsla si over til andre land, beint fram for di desse andre landa - Tyskland, Spania, Italia - elles ikkje vilde kjøpa eller betala den islandske fisken. Vi kan godt skyna at Island må taka det på denne måten; ingen ting er meir naturleg. Men det skapar mange vanskar millom dei to landa våre, og det var kanskje verdt å freista finna ei løysing som kunde vera til nytte for baa to.

Fyrr eg sluttar denne utgreiinga mi, burde eg kanskje ha sagt eit par ord om tilhøvet vårt til Italia etter sanksjonane er avlyst. Men endå er det ikkje stort å segja. Straks same dag det var vedteke i statsråd å gjera ende på alle sanksjonstiltaka, sende eg telegram til sendemannen vår i Roma, at han skulde segja frå om dette i det italienske utanriksdepartementet og med det same segja at vi gjekk ut ifrå at handelen no kunde koma i gang att i samsvar med avtalane frå juli i fjor. Stortinget veit at då sanksjonane skulde bli sett i verk i fjor haust, sende eg fram til Utanriksdepartementet i Roma ei fråsegn om at vi rekna juli-avtalane for berre millombils sett ut or kraft, og vi fekk då berre det svaret at det skulde departementet sidan koma tilbake til. Men so hørde vi ikkje noko meir. Om no den italienske regjeringa vil segja seg einig i vår synsmåte, det veit vi ikkje endå. Men om ho er det - som eg vonar - so trengst det endo forhandlingar til å løysa spørsmålet om dei skuldkrava (omlag 2 1/2 mill. kroner) som vi har ståande inne i Italia. Eg vonar i det lengste at alt skal løysa seg fint. Men eg må dessverre opplysa at Italia har nekta Sverige å la avtalar av same slaget gjelda, og vi lyt då vera budde på å taka vanskaner, om dei melder seg for oss likso vel.

Presidenten: I forbindelse med den redegjørelse for de handelspolitiske forhold som blev avgitt av utenriksministeren, foreslåes:

"Kgl. med. om inngåelse av en handelsavtale og en betalingsavtale mellem Norge og Spania av 13 juni 1936 samt utveksling av dertil hørende noter - sendes utenriks- og konstitusjonskomiteen."

Ingen har uttalt sig derimot, og det ansees som enstemmig vedtatt.

Anderssen-Rysst: St.med. nr. 42 angående handelsavtalen og betalingsavtalen med Spania som presidenten nettop refererte, blev omdelt til komiteens medlemmer og visstnok også til

Stortingets medlemmer igår, og komiteen har underhånden konferert om hvordan det skal forholdes med behandlingen av den. Man er blitt enige om å foreslå at stortingsmeddelelsen ikke tas under behandling av dette års Storting, idet man kan henvise til den situasjon som Stortinget nu står oppe i. Hvis denne sak skulde behandles, måtte Stortingets forhandlinger forlenges ut over den fastsatte tid ialfall minst en uke, må man anta, da det er mange spørsmål som reises i denne meddelelse. Forholdet er at traktaten gjelder til årets utgang og efter den siste artikkel i avtalen er opsigelsestiden derefter 3 måneder, så det kan bli anledning for det kommende Storting til å behandle spørsmålet da. Det forutsettes ikke ratifikasjon av avtalen, det er ikke uttalt noe om det i departementets foredrag; men saken er sendt som meddelelse. Allikevel er det mitt inntrykk, at slik som avtalen foreligger her, er det nødvendig at Stortinget behandler den; men det kan altså ikke skje i år. Det er derfor komiteens muntlige innstilling til Stortinget, at St.med. nr. 42 ikke tas under behandling av inneværende års Storting.

Med hensyn til de forskjellige spørsmål som den ærede utenriksminister nu omtalte, skal jeg avholde mig fra å reise noen særlig debatt, selv om der er enkelte av dem som jeg for mitt vedkommende omfatter med særlig interesse. Men jeg vil dog si med hensyn til den avtale - gentlemen's agreement, kalles den vel - som er avsluttet med Sverige om langespørsmålet efterat nye forhandlinger var blitt ført, at det er efter min opfatning et meget nedslående resultat man der er kommet til. Jeg har arbeidet adskillig med dette spørsmål i komiteen, og jeg har også omtalt det ved forskjellige leiligheter i Stortinget, og jeg hadde ikke kunnet tenke mig muligheten av at man skulde stå så svakt like overfor Sverige i dette tilfelle som det nu viser sig. Jeg stiller mig det spørsmål om man i det hele tatt burde ha godtatt avtalen. Jeg forstår også at den ærede

utenriksminister er klar over at det er en meget svak avtale. Jeg tror ikke vi opnår noe ved at vi vis à vis forhandlinger med land hvor vi skulde stå særlig sterkt, godtar resultater som er så nedslående som disse. Det er jo et brudd på forutsetningene for den forrige avtale som er klart for alle. Vi skulde efter den hatt 40 pct. av det som svenskene bruker av dette produkt på sitt marked. Nu er det hele satt ned til 300 tonn. Om vi skulde holdt oss til 40 pct. grensen, skulde det vært 800-1000 tonn ialfall. Hvor grunnen til dette dårlige resultat ligger, skal jeg ikke gå nærmere inn på. Jeg går ut fra, at når komiteen får denne sak til behandling neste år, hvad den antagelig vil få, vil den se på det. Jeg synes, som sagt, at resultatet er meget nedslående.

Med hensyn til de drøftelser som har vært ført med Portugal om handelsforholdet der på grunnlag av traktaten av ifjor, er vi ikke nådd synderlig videre frem, tror jeg. Man er nådd til en ordning som godtas som en praksis foreløbig, men som ikke engang knytter sig til noe skriftlig tilsagn. Og selv om det muligens kan være så som den ærede utenriksminister var inne på, at portugiserne har vært rimeligere i den siste tid, så tror jeg ikke vi efter den erfaring vi har med Portugal, kan regne med at de ikke vil reise nye vanskeligheter, om

situasjonen skulde ligge til rette for dem i så henseende. Heller ikke dette spørsmål foreligger nu i den stand at jeg vil fremkomme med noen mere inngående bemerkninger om det, så meget mindre som jeg forstår at det er forutsetningen at der nu, efterat vi har fått en handelsavtale med Spania, som jeg også anser for et nokså nedslående dokument, skal optas forhandlinger med Portugal.

Det var interessant å høre at den ærede utenriksminister har hatt en konferanse med den islandske handelsminister om situasjonen, og at denne konferanse skjedde på islandsk initiativ. Det var vel etter islandsk initiativ også forrige gang, men resultatet av forhandlingene, som visstnok førtes i et annet land, tydet ikke på noen særlig grad av islandsk villighet til å komme til en forståelse. Jeg tror også personlig at der nu er tilveiebragt andre forutsetninger for muligheten av et samarbeide. Det er jo beklagelig at de land som er markedsland for våre produkter, visstnok følger med skarp oppmerksomhet enhver tilnærmelse mellom disse eksportland, så det kan vel by på visse vanskeligheter. Men under enhver omstendighet er det nytt og er det interessant at Island viser vilje til samarbeide og forståelse, og jeg tror også det er i overensstemmelse med de norske fiskeri- interessenters opfatning at man nytter leiligheten til å få klarlagt muligheten for et slikt samarbeide i fremtiden.

Anton Jenssen: Jeg har bare et par korte bemerkninger å gjøre til St.med. nr. 42 og til utenriksministerens kommentar til forhandlingene med Spania og den nyinngåtte spanske avtale. Utenriksministeren forklarte hvor vanskelig det var å føre disse forhandlinger, og det er naturligvis riktig. Det var på bakgrunn av de opstilte spanske krav, på bakgrunn av ganske stramme fordringer om vårt kjøp i Spania av spanske varer, og derunder også av spirituososa, at denne nye avtale kunde sies å være adskillig lysere og bedre enn de stilte krav var. Jeg vil si, at når man skal prøve å få tegnet et nogenlunde lyst bilde av et ikke helt lyst papir, så er det jo greit at man stiller op en bakgrunn å se det mot. Jeg vilde jo heller at vi skulde ha sett St.med. nr. 42 på bakgrunn av de hittilværende forhold og ikke nettop på bakgrunn av de opstilte spanske krav, for hvis vi ser St.med. nr. 42 og det resultat som foreligger i den nye traktat på den førstnevnte bakgrunn, så er jo ikke det fullt så lyst som når man ser det i forhold til de opstilte krav.

Det er litt vanskelig å ta imot en meddelelse som denne med begeistring, en meddelelse som på ny forteller oss at vi igjen har vært nødt til å inngå avtale med utlandet om å kjøpe mere rusdrikk enn det norske folk drikker. Vi vet hvordan forholdet var med Portugal. Der forpliktet vi oss til å kjøpe 600 000 liter mere pr. år enn man drakk i de foregående år. Her har vi noe lignende. Det er ikke fullt så galt, det er ikke fullt så meget. De opstilte kvoter ligger noe over forbruket hittil. Den minste kontingent, som er nevnt på første side i meddelelse nr. 42, 500 000 liter, ligger ca. 100 000 liter over konsumet i 1934, og hvis vi går så langt som til 650 000 liter, ligger det 250 000 liter over det almindelige forbruk. Utenriksministeren sa med hensyn til den portugisiske

kontingent at der har det vist sig at forbruket har gått op, slik at det kontingentoverskudd av hetvin som vi har vært nødt til å ta fra Portugal, ikke er blitt så stort som det kunde se ut til, d.v.s. de 600 000 liter mere enn man konsumerte det foregående år. Det viser sig av Vinmonopolets årsrapport ifjor at konsumet av portugisiske vine hadde gått så pass op at man lå igjen med, såvidt jeg erindrer, ca. 300 000 liter. Med andre ord hadde forbruket gått op med 300 000 liter. Nu sies det til begrunnelse for dette at det er bedre tider, og med bedre tider, bedre økonomiske forhold, går også forbruket av rusdrikk op.

Nu vil jeg jo si at jeg gleder mig og fryder mig sammen med alle andre over de bedre tider; men jeg vil dog tilføie at jeg vilde se dem med gru imøte, om konsekvensen såvel av de siste års inngåtte politiske allianser og de derav følgende bedre tider som av de bedre tider i det hele tatt skulde være ytterligere overenskomster som den som foreligger her idag, som skulde tvinge det norske folk til øket alkoholdrikkning ut over det som man hittil har vært vant til. Våre bestrebelsler går ut på efterhvert å gjøre det norske folk edrueligere, våre bestrebelsler går ut på å forklare ungdommen vår utover landet at bruken av vin og rusdrikk i det hele tatt er til skade for dem selv, til økonomisk og moralsk skade, og vi skulde helst ha rusdrikk-konsumet ned. Når vi så kommer ut til vårt folk med den ene avtale efter den annen - som den portugisiske og nu denne spanske - som tvinger oss til å kjøpe hjem mere rusdrikk enn folket hittil har drukket, så skal vi samtidig si til folk at dere bør og må drikke mindre! Vår nasjon skal være edrueligere, spesielt skal den opvoksende ungdom være edruelig. Men så kommer regjering og storting og sier: Bedre tider, drikk mere! Det er ikke sammenheng i den politikk, og jeg vil si at det er litt vanskelig da å arbeide med disse ting. - Det var på grunnlag av disse bemerkninger jeg gjerne vilde ha sagt såvel til den ærede utenriksminister som til Regjeringen i det hele, at når man nu skal fortsette forhandlingene, enten det er med disse land eller andre, så må man sørge for - så langt som man er kommet i denne kontingentering - at grensene stadig vekk må gå nedover, ikke opover.

Det er en ting som gjør det enda vanskeligere, og det er at disse saker behandles i hemmelig møte. Folk utover landet har ikke anelse om hvad grunnen er til at storting og regjering tvinger på dem mere rusdrikk, mere fyll, enn det norske folk egentlig vil ha. Hvad er grunnen til det? Er det nødvendig at begrunnelsen for disse bedrøvelige forhold absolutt skal holdes hemmelig? Folk utover landet reagerer sterkt overfor disse forpliktelser til å kjøpe mere rusdrikk, og de reagerer enda sterkere når de ikke vet hvorfor vi påtar oss dem. Når man er nødt til å inngå så beklagelige traktater som de som er inngått her - for det går ikke an å se dem på en så lys bakgrunn som utenriksministeren gjorde, nemlig på bakgrunn av rusdrikkinteressenes krav derute; de må sees på bakgrunn av de bestående forhold hjemme - så går det ikke an efter hvert å komme ut til folket hos oss med disse ting uten å kunne gi en skikkelig begrunnelse. Og den bør være offisiell.

Efter å ha sagt dette vil jeg si at denne meddelelse jo ikke bare er et mørkt papir, der er jo også lyspunkter, og der

tilkommer Regjeringen - eller muligens Regjeringens forhandlere, som utenriksministeren komplimenterte sterkt, berettigelsen herav kan jeg ikke så godt bedømme. Lyspunktet er de bestemmelser i traktaten om at privat import av spanske vine, såvel hetvin som lettvin, herefter skal være underkastet monopolets sedvanlige betingelser, og som følge derav må det antas at privat import fra Spania vil bortfalle i praksis. Dette er i overensstemmelse også med Portugaltraktaten. Jeg har hittil betraktet og betrakter fremdeles den mengde av private vinagenter eller disse utenlandske rusdrikkehus' agenter hos oss som en av våre verste fiender på edruelighetspolitikens område. Vi har hatt og har visstnok fremdeles ca. 300 vinagenter i dette land, men ikke en eneste vinagent er det behov for. Men de utenlandske hus er interessert i å ha disse gående her for å arbeide for deres spesielle interesser både i Vinmonopolet, legasjonene og ellers - også i pressen og derigjennom på den norske folkemening. Gjennom disse skal så de utenlandske vinhus være med og dirigere norsk innenrikspolitik. Det har vært et forhold som har vakt og som vekker forargelse ikke bare innenfor de edruelighetsinteressertes rekke, men langt videre. På dette punkt vil jeg derfor si at denne meddelelse var gledelig. Forhåpentlig vil det bidra til at disse private vinagenter etter hvert avvikles. For skal man velge mellom disse to onder, en litt for høi rusdrikkekontingent eller en horde av utenlandske vinagenter, velger jeg det første.

Jeg har ikke kunnet tilbakeholde disse bemerkninger, samtidig som jeg vil anmode regjeringen om at dens politikk i fremtiden må gå ut på å få kontingenten ned og ikke op, for det er jeg overbevist om er det alt overveiende flertalls krav i det norske folk.

Th. Mowinckel: Nu har vi fått høre det norske avholdsfolks første mann tale om disse saker. Den siste del av talen gikk jo vesentlig ut over de private vinagenter, som han syntes var likesom en berme i folket her hjemme. Men jeg tror jeg vil snu bladet og si: Hvad er grunnen til at vi skal oppleve at vi er nødsaget til å gå inn på så sørgelige traktater med vinlandene? Jo, det er at vi har laget Vinmonopolet, og det kan vi i første rekke takke avholdsfolket for. Det er monopolet som er bøigen å komme forbi, når våre representanter ute skal forsøke å komme til en almindelig forretningsmessig handelstraktat med vinlandene. De vet så vel dernede at vi har monopol, og de resonnerer som så: vi skal tvinge den norske stat til å ta så og så meget av vår vin, for det er vinen vi tjener på: det er den bøndene i Italia, i Spania og i Portugal i første rekke vil få solgt, for det er den som lønner sig best. Hadde vi ikke hatt monopol, hadde vi aldri opplevet å se sådanne traktater, hvorved vi blir tvunget til å ta meget mer av denne "rusdrikke" som hr. Jenssen så foraktelig kaller det. I motsetning til ham synes jeg at portvin og sherry kan være utmerket, men at vi skal drikke meget mer enn det norske folk har behov for, regulært sett, det er trist. Det er trist at det i dette land er blitt en allemansdrikke - portvin og øl sammen. Men skylden for alt dette er at vi har fått et vinmonopol.

Jeg vil ellers si om det foreliggende dokument nr. 42 at det virkelig er trist, det er en ensidig avtale hvor det fremmede land har fått store rettigheter fremfor vårt land. Riktignok er der åpnet oss anledning til å selge 10 000 tonn klippfisk, og voksende, men vi er pliktige til å avta et minimumskvantum, vi har kjøpeplikt, det har ikke det annet land, og vil vi selge mere fisk, så må vi kjøpe mere vin. Det er ikke i dokumentet, såvidt jeg har kunnet se, nevnt noe om de andre varer. Vi kjøper jo en hel del andre varer fra Spania, Norge er en meget god kunde hos det land, og da hadde det vært naturlig at vi hadde fått en fri clearingavtale, det hadde vært det rimelige. Tror dere at andre land lar sig by sådanne vilkår av Spania og Portugal? Nei, de lar sig ikke by det, fordi de har ikke noe vinmonopol som de dernede kan hekte vedkommende land op med.

Med hensyn til hvad den ærede utenriksminister sa om Brasil, er jeg enig i at det vilde være ønskelig om vi kunde slippe med 60 000 sekker kaffe, men det tror jeg ikke at vi greier. Dette vilde jeg selvsagt ikke si for åpne dører; men efter de følinger jeg har med Brasil må vi sikkerlig opover, og kan vi slippe med 80 000 sekker, skal jeg som kaffeimportør være glad. Imidlertid tror jeg ikke at det norske folk har ondt av å omlegge sin kaffedrikking litt. Det er ikke så slemme som med vinen, og jeg vil nevne at jeg ikke tror det vil volde noen vanskeligheter hverken for importørene eller for publikum, om man ser sig nødsaget til her å strekke sig noe lenger enn av den ærede utenriksminister nevnt.

Med hensyn til Kuba forstod jeg utenriksministeren sådan at vi greier oss bra der. Men jeg hørte ikke noe om den tidligere omtalte og adviserte tollov på Kuba, som skulde pålegge de land en straffetoll som ikke kjøpte fra Kuba minst 50 pct. av det som de eksporterte til dette land. Jeg vilde være meget interessert i å høre om det foreligger nytt om det, idet jo den bestående sukkerregulering blev iverksatt av hensyn til denne adviserte lov på Kuba, og vi vilde svært gjerne se denne regulering ophevet, hvis det ikke er nødvendig å beholde den.

Knut Jacobsen: Den ærede utenriksminister nevnte i sitt foredrag en del om vårt forhold til Polen. Som kjent stod det i avisene i juni måned at den polske stat hadde suspendert sin betaling i fremmed valuta av avdrag og renter av sin utenlandske gjeld. Polen skylder også Norge en del penger. Det gjelder for private vareleveranser fra 1920. Det er truffet en betalingsoverenskomst med Polen om dette beløp, og denne overenskomst har hittil vært opfylt. De norske tilgodehavender har vært holdt utenfor den gjeldsordning som Polen tidligere har fått for sin utenlandske gjeld. Den termin av denne gjeld som forfalt den 1 juli, er betalt; men det er mulig at Polen forbereder en slik betaling så tidlig at det var gjort før den beslutning om suspensjon av betalingen av den utenlandske gjeld som jeg nevnte. Det vil være av interesse å høre om den ærede utenriksminister har noe positivt å meddele om dette norske tilgodehavende i Polen. Jeg går ut fra, at hvis ikke Utenriksdepartementet har hørt noe, vil det bety det samme som at Polen er enig å betale sine forpliktelser til Norge på samme

vis som før, efter den inngåtte overenskomst, hvorefter gjelden - så vidt jeg vet - skal være betalt innen utgangen av 1940.

Med hensyn til Island hørte jeg med interesse på det som utenriksministeren sa. Island er et overordentlig vanskelig land å gjøre forretninger med. Det har de erfart som selger varer dit, og det har skipsrederne erfart. Selv frakt for varer som kommer fra England til Island, og som føres av norske skib, er det forbundet med overordentlig stort bry å få innkassert. Hvordan det kan henge sammen at Island kan underselge Norge når det gjelder klippfisk, kan jeg ikke forstå, idet islendingene selv påstår at produksjonsomkostningene på Island er like så store som her i Norge, men det er neppe ikke riktig. Man må vel gå ut fra at de islandske trålere fanger fisk billigere enn man kan gjøre det i Norge, og det er også sannsynlig at den islandske arbeidslønn kan ligge på et noe lavere nivå.

Det har i den senere tid på Island vært drevet videnskapelige undersøkelser for å finne en bedre behandlingsmåte for klippfisk, og man er nådd til gode resultater, både med hensyn til kvaliteten og med hensyn til vitamininnholdet. Disse nye behandlingsmåter virker ikke særlig fordyrende, og den kvalitet man opnår, er meget god og verdifull i forhold til de utgifter man har med den nye behandlingsmåte. Jeg tror det vil være av interesse for de norske klippfiskeeksportører om man kunde få et samarbeide med Island nettop på dette område og kunde finne frem til en bedre behandling av klippfisken, hvorved den kunde bli et enda mer verdifullt næringsmiddel enn den er idag, særlig med hensyn til vitamininnholdet. I det hele tatt tror jeg det vil være av stor interesse, særlig for kystdistriktene, om man kunde komme på en så vennskapelig fot, forretningsmessig, med Island som på noen måte mulig. Om det skulde skje ved en betalingsavtale, er jeg ikke klar over. Betalingsavtaler skal man være forsiktig med å inngå, hvis man kan undgå dem; men hvis de ikke kan undgås, får man heller gå til det, for slik som det nu er med Island, er det et høist utilfredsstillende forhold.

Utanriksminister Koht: Eg skal gjeva eit par opplysningar om det som dei fyrre talarane har bede om. For det fyrste, når det gjeld det siste spørsmålet om gjelda i Polen, so har vi fått lovnad - men det kan ikkje bli gjort offisielt - om at Polen skal halda fram med å betala Noreg utan omsyn til dei forskriftene som elles gjeld.

So reiste hr. Th. Mowinckel spørsmålet om tollen på Kuba. Der er det so, at kleppfisken vår går inn der framleies som fyrr, utan tilleggstoll; men for andre varor blir tilleggstollen kravd. Det er det vi har tingingar om, og det er då det som denne sukkerreguleringa skulde hjelpa oss av med.

Hr. Th. Mowinckel tala om Vinmonopolet som det skulde vera rota til alt vondt i handelspolitikken vår og gjera større skade enn nær sagt nokon annan ting. Eg tykkjer då at hr. Mowinckel burde minnst den ting, at vi fekk ein vinkontingent her i landet bunden til Portugal lenge fyrr vi hadde noko vinmonopol. Alle hugsar vel den harmen som det den gong vekte. Men elles må vi då sjå at rundt ikring i alle land held dei no på med å krevja kontingentar, det er ikkje berre

vinkontingentar det her er tale om, so det at vi har Vinmonopolet, er i seg sjølv ikkje noka avgjerslemakt for det spørsmålet om det skal vera kontingent eller ikkje. Her er både kleppfiskkontingent og mange andre kontingentar, vi driv på med både kaffi- og sukkerkontingent, so det er på so mange umkverve at vi har noko slikt, og eg trur det er å skyta reint over målet dette å leggja skulda på Vinmonopolet for dette. Det er greitt at det er lett for den norske staten på den måten å ha Vinmonopolet og kunne bruka det. Det kan vera ein fåre for at det kan bli misbrukt, og eg trur at i visse høve har det vore misbrukt òg; men vi skal ikkje tru at kontingentpolitikken vilde vi bli kvitt om vi var kvitt Vinmonopolet.

Presidenten: Den muntlig avgitte innstilling lyder slik: St.med. nr. 42 tas ikke under behandling av dette Storting.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten minner så om at ved Stortingets beslutning i møte for lukkede dører den 16 juni blev andragende fra ingeniør Caspar Hansen, Wasmuth Sejersted og kaptein T. E. Hygen om kjøp av og eksporttillatelse for et parti Jarmangeværer oversendt militærkomiteen.

Alf Mjøen: Det var enstemmig beslutning i militærkomiteen den 27 juni at denne sak burde behandles av utenrikskomiteen, og det av to grunner. De militære myndigheter hadde anbefalt salg, generalfelttøimesteren har avgitt forklaring om det. Det dreier sig om 20 000 Jarmangeværer à kr. 30,00 = 600 000 kroner for dette parti, som det i 20-30 år har vist sig umulig å bli av med, slik at det nu opfyller depotene. Der var i militærkomiteen sympati for at man skulde selge partiet, og få inn de over 1/2 million kroner. Forsvarsdepartementet hadde sendt saken over til Utenriksdepartementet, og man forstod at det var Utenriksdepartementet som hadde motsatt sig salg. Av den grunn fant vi i militærkomiteen at saken burde behandles av utenrikskomiteen, og dessuten også av den grunn at der knytter sig en del handelspolitiske interesser til den. Jeg er fremdeles av den opfatning at saken bør behandles av utenrikskomiteen. Hvis vi hadde fått saken tilbake før fra utenrikskomiteen, kunde vi selvfølgelig ha tatt den op i militærkomiteen, men jeg mener at saken henhører i utpreget grad under utenrikskomiteen av de to grunner jeg har nevnt.

Presidenten: Den reglementsmissige tid er forbi. Presidenten ber om Stortingets bemyndigelse til å fortsette til møtet for lukkede dører er ferdig med sine forhandlinger, og anser den bemyndigelse for gitt. Presidenten gjør opmerksom på, at når Stortinget har besluttet denne sak oversendt en komite, kan denne komite ikke formelt oversende saken til noen annen komite uten å gå veien om Stortinget.

Ørbæk: Spørsmålet her gjelder jo et parti på 20 000 Jarmangeværer, som for mange, mange år siden er helt

utrangert. De ligger og fyller depotene, så nu erklærer depotenes folk, at hvis de ikke snart kan få solgt noe, må de fare ut på sjøen og senke dem ned der. Da synes ialfall en hel del av militærkomiteen at det er meget bedre å få solgt dem og få et beløp av 600 000 kroner for dem. Når vi ikke tok spørsmålet op i militærkomiteen, var det fordi, som hr. Mjøen nevnte, at spørsmålet var av en utpreget utenrikspolitisk karakter. Det har ikke noe med militærvesenet å gjøre. Geværene er helt utrangerte, og har ikke mer med militærvesenet å gjøre enn at det tilfeldigvis er generalfelttøimesteren som steller med disse ting. Den grunn mot salg som står i skrivelsen fra departementet, er ikke annen enn den at Forsvarsdepartementet henholder sig til Utenriksdepartementet, og Utenriksdepartementet erklærer at det ikke kunde anbefale salg. Der er ikke noen grunngivning. Da fant vi at det var riktig at utenrikskomiteen behandlet saken, og derfor anbefalte vi den oversendt til den, idet vi nemlig fant at den eneste betenkelighet der kunde være ved dette, hvis man ser bort fra den rent pacifistiske grunn, var om man kunde komme på tverke for forholdet mellom Norge og andre vennligsinnede land, hvilket vi i militærkomiteen ikke hadde oversikt over. Jeg hadde ikke tenkt mig at dette skulde ha kommet så sent igjen; for nu er det jo helt umulig, hadde jeg nær sagt, å behandle spørsmålet i noen komite, og dermed kan det hende at chancen til salg går fra oss. Min opfatning var at saken skulde sendes til Stortingets kontor og dermed til Stortinget, og at Stortinget så skulde beslutte saken oversendt til utenrikskomiteen. Hvorfor man ikke har gjort det i løpet av de 3-4 uker, vet jeg ikke.

Sven Nielsen: Saken blev da den kom fra militærkomiteen, drøftet i utenrikskomiteen, men vi fant der at der ikke var noen grunn for utenrikskomiteen til å ta noe standpunkt til saken. Det gjelder et utpreget administrativt spørsmål, som administrasjonen får avgjøre. - Med det samme jeg har ordet, vil jeg si til hr. Ørbæk med hensyn til disse Jarmanngeværer, at det er slett ikke dårlige geværer. Det er meget gode geværer. De er ikke så gode som de nuværende armegeværer, men de er brukbare og vil være vel høvelige geværer å ha til almindelig privat bruk på landet.

Statsråd Koht: Eg visste ikkje at dette spørsmålet skulde koma upp her i dag; men eg kan likevel segja eit par ord om kvifor Utanriksdepartementet har meint at ein ikkje burde selja desse byrsone til Arabia. Det var for det fyrste ein dom om dei politiske vilkåra på dei kantane. Vi kjende oss slett ikkje trygge på at dei frededelege vilkåra der skulde kunna halda seg noko synderleg, og dessutan kunde det vera ein viss fåre for utførsle til andre stader. Med den grunngevinga for dette salet som serskilt kom til Utanriksdepartementet, kunde heller ikkje lokka oss. Det vart sagt til oss - kanskje skrive til oss òg - at med dette salet av byrsone til Arabia skulde vi opna ein handel, slik at dette landet skulde kjøpa meir hos oss sidan. Eg trur ikkje at desse gamle Jarmannbyrsone og denne ammunisjonen, som vel i hovudsaka er heilt ubrukande, skulde vera ei rimeleg reklamevare for norsk handel. Eg trur at dette

reint ut sagt vilde bli ein humbughandel. Difor kunde vi ikkje vera med på dette.

Støstad: Det er riktig at vi talte om dette spørsmål i utenrikskomiteen, da vi fikk militærkomiteens oversendelsesskrivelse, og det er også riktig at vi var av den opfatning at det nærmest måtte være et administrativt spørsmål; men det blev også i utenrikskomiteen gitt uttrykk for - og jeg tror så nogenlunde samstemmig - at vi ikke vilde ha vært særlig glad for om man hadde gått til å selge disse geværer. For det første av de grunner som utenriksministeren her har nevnt, dernæst også fordi det jo ikke foreligger noen garanti for at vi overhodet får de 600 000 kroner, selv om vi får tilsagn om å få dem. Det hele er i virkeligheten så løst at jeg synes ikke at det kan være noen grunn for Stortinget til å fatte noen beslutning om å selge. Tvert imot tror jeg man skal avvise dette tilbud.

Nygaard: I anledning av representanten Ørbæks uttalelser om at disse gamle Jarmangeværer fylte op på depotene og at det ingen annen anvendelse var for dem enn å kaste dem på sjøen, vil jeg gjøre opmerksom på, at ved våbenfabrikken på Kongsberg forandres i ganske utstrakt mengde disse Jarmangeværer slik at de kan anvendes til harpungeværer og ved signalisering. Jeg er således kjent med at det er adskillige tusen av disse geværer, som efter enkeltes mening bare kan kastes på sjøen, som er vel anvendbare til sitt formål, og den produksjon er i rask og stigende utvikling. Jeg mener således at den begrunnelse at de er ubrukelige, ialfall ikke bør være avgjørende for hvorvidt man skal se å kvitte sig med dem eller ei. Det er, som sagt, gode geværer til sitt bruk og anvendes meget som harpungeværer.

Ørbæk: Når jeg meddelte at der her ikke var noe annet å gjøre med disse geværer enn å kaste dem på sjøen, var det på grunn av den beskjed vi har fått av de militære myndigheter. Jeg skulde også tro at de militære myndigheter måtte kjenne til dette at geværene også kan brukes til harpungeværer, som hr. Nygaard uttalte; men vi har ikke hørt noe om det. Det eneste vi hørte, var at de lå i veien. I anledning av den bekymring som hr. Støstad hadde - han visste ikke enten man fikk pengene eller ikke - vil jeg bare opplyse at de mulige salgsbetingelser gikk ut på at geværene skulde betales før de forlot brygge i Oslo.

Alf Mjøn: Jeg har kun uttalt mig om den måte hvorpå saken burde behandles. Vi fant som før nevnt enstemmig i militærkomiteen at dette var et utenrikspolitisk spørsmål, idet Forsvarsdepartementet hadde oversendt saken til Utenriksdepartementet. Da derhos spørsmålet også var handelspolitisk, fant militærkomiteen at det burde behandles av utenrikskomiteen.

Presidenten: Presidenten går utfra at denne skrivelse som har vært oversendt til regjeringen og av regjeringen ikke har vært imøtekommet, av Stortinget alene kan vedlegges protokollen. Den er ikke fremkommet som noen klage over

regjeringens avgjørelse; den er kommet som et andragende i et anliggende som ikke normalt henhører under Stortinget etter forretningsordenen. Presidenten vil derfor foreslå at skrivelsen fra Caspar Hansen, Georg Wasmuth Sejersted og T. G. Hygen vedlegges protokollen.

Presidenten vil bare tilføie at det i skrivelsen er opplyst at Sejersted snart skal reise tilbake til Arabia; og hvis det er noen realitet i det som har vært nevnt av handelspolitisk innhold i hans skrivelse, går presidenten ut fra at Handelsdepartementet eventuelt vil konferere med Sejersted om muligheten for avsetning av fisk og andre varer i Arabia, og i denne forbindelse også om de muligheter for å få betaling for disse varer som må antas å være til stede. Såvidt utenrikskomiteen bekjent har der ingen bankforbindelse, ingen finansforbindelser stått bak denne skrivelse. De henvendelser som underhånden har vært gjort av de tre herrer her for å få noen i Oslo til å finansiere dem, har ikke ført til noe som helst positivt resultat.

Ørud: Jeg forstod ikke så helt uttalelsene fra utenriksministeren. Jeg vet ikke om han uttalte noe i den retning at et salg av disse Jarmangeværer vilde bringe oss utenrikspolitiske vanskeligheter. Jeg tror ikke han nettop satte fingeren på det spørsmål. Men muligheten av utenrikspolitiske vanskeligheter var jo det avgjørende for oss i militærkomiteen. Hvis salg vilde bringe utenrikske vanskeligheter, så hadde vi betenkeligheter ved å selge riflene, men ellers hadde det ganske sikkert blitt innstilling for at de skulde selges. Geværene kommer til å bli verdiløse ved å ligge der, og så blir de senket. Og 600 000 kroner, som nu kan opnåes for geværene, er også penger.

Votering:

Presidentens forslag - at skrivelsen fra Caspar Hansen, Georg Wasmuth Sejersted og T. G. Hygen vedlegges protokollen - bifaltes enstemmig.

Presidenten: Hr. Anderssen-Rysst har bedt om å få ordet før møtet heves.

Anderssen-Rysst: Da vi for en tid siden i et hemmelig møte i Stortinget behandlet spørsmålet om en bevilgning til selfangstflåten i Kvitsjøen som en andel i den konsesjonsavgift som de årlig års erlegger, blev det her i salen fremholdt ønskeligheten av at det snarest blev optatt forhandling med Sovjet om endringer i den foreliggende konsesjon på den ene side og om å få etablert en felles fangsttid for norske og russiske fangere i Kvitsjøen. Dette spørsmål er ved den stilling selfangerflåten idag står i, et meget alvorlig spørsmål. Jeg tillot mig å understreke det sterkt ved den drøftelse Stortinget dengang hadde av konsesjonsavgiften, og jeg hadde håpet at den ærede utenriksminister under sitt opphold i Moskva hadde funnet høve til å berøre spørsmålet om disse forhandlinger, som jeg, som jeg tidligere har uttalt, anså det for nokså vanskelig å få

russerne til å gå med på, men som det måtte settes noe alvorlig inn på å få dem med på av hensyn til hele selfangstflåtens stilling. Jeg tror jeg har litt kjennskap til disse ting, og jeg mener, at hvis det ikke kan istandbringes en mere tilfredsstillende ordning i disse ting, så må vi se det som en nærliggende mulighet at vi må stryke flagget i dette strøk av vårt virksomhetsområde, og det er en alvorlig ting for de distrikter som har tilknytning til dette næringsliv. Jeg vil derfor tillate meg nu i dette møte, som vel blir det siste hemmelige møte dette Storting har, å spørre den ærede utenriksminister om dette spørsmål er avansert videre siden saken var fremme til drøftelse i Stortinget for noen tid siden, om han har kjennskap til hvorvidt russerne vil være villig til forhandlinger på de punkter jeg nevnte, og om når i tilfelle disse forhandlinger skal føres? Jeg legger til, som jeg visstnok sa, at jeg anser det for et meget alvorlig spørsmål. Det vilde glede meg om den ærede utenriksminister kunde gi positive opplysninger.

Statsråd Koht: Eg trur eg opplyste alt den gongen hr. Anderssen-Rysst interpellerte om dette sist, at spørsmålet var teke upp med den russiske regjeringa, og at forhandlingar alt var i gang. Eg kan ikkje no på ståande fot segja korleis det er med dette spørsmålet i denne stunda. Men eg trur at eg har litegran kjennskap - kanskje ikkje so mykje til selfangst i Kvitsjøen som til forhandlingar i Moskva, og eg veit at der får ein ikkje alltid svar den dagen ein spør, det er diverre noko vi må rekna med; men at saka er teken upp, og at det blir forhandla, det er sikkert nok.

Anderssen-Rysst: Jeg må uttale min tilfredshet med at spørsmålet er optatt ad forhandlings vei. Jeg tror ikke utenriksministeren har gitt den opplysning i Stortinget før. Men det gleder meg å bringe det i erfaring, og jeg håper, som sagt, på et godt resultat og et snarlig resultat av disse forhandlinger.

Statsråd Koht: Eg vil be om, fyrr dette møtet sluttar, å få gjeva ei opplysning som eg trur det er rett at Stortinget skal få. Det gjeld Hannevigsaka. Stortinget vedtok i mai månad at Christoffer Hannevig skulde få ein utvida frist til den 20 juni med å skaffa den garantien som det var spørsmål om for saka hans. Stortinget veit at vi hadde sett ein sum på 600 000 kronor som det Hannevig måtte gjeva garanti for. Den 20 juni fekk eg eit brev frå Hannevig om at han hadde fått denne garantien, og han gav ei liste på garantistane. Etterpå måtte so Utanriksdepartementet sjølv sagt vega desse garantiane, dryfta kva for garantiar som var gode. Det har teke noka tid. Vi har i sume tilfelle mått dryfta saka med Norges Bank; men eg kan no opplysa at det er gullgode garantiar for 580 000 kronor. Advokaten til Hannevig har lova at det skulde koma 20 000 kronor til. Men for min part har eg ikkje rekna med at denne summen skulde vera 600 000 kronor just på øyren, so når vi har denne garantien på 580 000 kronor, går eg ut frå at eg har rett til å føra denne saka fram, soleis som Stortinget har ynskt.

Møte for lukkede dører, Stortinget 14. juli 1936

Presidenten: Forlanger noen ordet i anledning av utenriksministerens meddelelse? - Da så ikke er skjedd, går jeg ut fra at Stortinget aksepterer utenriksministerens forutsetning om at garantien ikke behøver å være kr. 600 000 på øren, men legger selvsagt ikke deri noen antydning om at de ytterligere kr. 20 000 som advokaten mente å kunne stille, er et beløp man i tilfelle skal gi avkall på.

Protokollen blev derefter oplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 14.15.